

Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

2018

Raport jest wynikiem monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2018. Zawiera analizę podejmowanych działań oraz opis wyników prac nad wdrażaniem Programu. W Raporcie zamieszczono również rekomendacje dla dalszych kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach realizacji LPRES.

Raport z realizacji Programu

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Podstawy metodologiczne opracowania raportu	4
2. Działalność instytucji wsparcia ekonomii społecznej	5
2.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	5
2.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	9
2.3. Powiatowe urzędy pracy	14
2.4. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym	15
2.5. Pozostałe przedsięwzięcia wspierające rozwój ES	16
Projekt Startuj z FIO! – Nowy początek	16
Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej	16
Fundusz Regionu Wałbrzyskiego (FRW)	17
Jednostki samorządu terytorialnego (JST)	17
3. Stan ekonomii społecznej w regionie	19
3.1. Podmioty reintegracyjne	19
3.1.1. Centra integracji społecznej	19
3.1.2. Kluby integracji społecznej	22
3.1.3. Warsztaty terapii zajęciowej	24
3.1.4. Zakłady aktywności zawodowej	25
3.1.5. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	26
3.2. Spółdzielnie socjalne	27
3.3. Podmioty działające w sferze pożytku publicznego	35
4. Realizacja wskaźników LPRES	39
5. Wnioski i rekomendacje	45
Załącznik nr 1 – Tabela wskaźników 2018	53

Wprowadzenie

Prezentowany Raport jest wynikiem czwartego monitoringu realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (dalej LPRES, Program). Jego głównymi zadaniami są charakterystyka działań podejmowanych przez jego realizatorów i analiza postępów we wdrażaniu Programu. Ważnym dodatkowym celem jest wytyczenie kierunków szczególnej interwencji dających możliwość zwiększenia skuteczności jego realizacji. Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej powstał aby zwiększyć oddziaływanie ekonomii społecznej (ES) na rozwój społeczno-gospodarczy województwa lubuskiego¹. Jego autorzy przyjęli, że jedne z najskuteczniejszych narzędzi rozwiązywania problemów społecznych regionu pochodzą z zakresu ekonomii społecznej i dotyczą realizacji zasady włączenia społecznego i przedsiębiorczości społecznej w budowaniu silnych społeczności lokalnych. Program został opracowany na lata 2015-2020. Przyjęto go uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego 7 kwietnia 2015 roku. Prezentowana w nim wizja rozwoju przedsiębiorczości społecznej jest rezultatem systemowej współpracy organizacji pozarządowych i administracji w programowaniu, wdrażaniu i ocenie wdrażania funduszy strukturalnych. Zawarte w nim zapisy mają kształtować kierunki rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie i inspirować do działania wszystkich jego uczestników.

W obecnym raporcie prezentowane są zadania realizowane w roku 2018. Raport został przygotowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS), który na mocy zapisów Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) jest instytucją samorządu województwa odpowiadającą za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej w województwie lubuskim. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jest również koordynatorem i realizatorem Programu. Do jego zadań należy podejmowane działań związanych ze stałym, systematycznym zbieraniem i analizowaniem danych oraz informacji o realizacji wskaźników. Prowadzony monitoring ma pozwolić zarówno na ocenę aktualnego stanu realizacji Programu, jak i weryfikację założonych kierunków działania i wytyczanie kierunków zmian w jego dalszej realizacji. Raport zgodnie z przyjętymi zasadami analizy, składa się z czterech rozdziałów, w których kolejno przedstawiono (1) założenia metodologiczne opracowania dokumentu, (2) zakres działań podejmowanych przez instytucje wsparcia rozwoju ES, (3) ocenę stanu ekonomii społecznej w województwie lubuskim oraz (4) stan realizacji wskaźników LPRES. Raport kończą wnioski i rekomendacje. Prezentowane wyniki badań powstały na podstawie analiz przeprowadzonych w związku z przygotowaniem niniejszego raportu.

¹LPRES, Zielona Góra 2015.

1. Podstawy metodologiczne opracowania raportu

Przedmiotem prowadzonego monitoringu jest realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w roku 2018. Celami przyjętymi w diagnozie są (1) ocena wykonania planowanych działań, (2) identyfikacja problemów ograniczających efektywność lub uniemożliwiających realizację planów oraz (3) szybkie reagowanie na problemy poprzez korygowanie pierwotnych założeń i wprowadzanie niezbędnych zmian. Jej skutkiem ma być podniesienie efektywności przyjętych do realizacji wskaźników w stosunku do roku 2017. W tym celu analizą objęto trzy podstawowe obszary:

1. Działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim.
2. Kondycję ES w regionie.
3. Realizację wskaźników przyjętych w LPRES.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczał wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Kondycję ekonomii społecznej mierzono w oparciu o dane dotyczące: (1) podmiotów reintegracyjnych, (2) spółdzielni socjalnych, (3) podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, (4) instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej. Analizy danych były prowadzone od stycznia do lipca 2018 roku. Wykorzystano w nich metody ilościowe i jakościowe. Źródłem wykorzystanych danych były:

- analiza danych zastanych (*desk research*),
- ankiety: internetowa i telefoniczna,
- wywiady telefoniczne z instytucjami wsparcia ES i podmiotami ES.

Badaniem objęto podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu. Należały do nich:

- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej,
- ośrodki pomocy społecznej,
- powiatowe centra pomocy rodzinie,
- powiatowe urzędy pracy,
- lokalne grupy działania,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej województwa lubuskiego.

Analizie poddano również bieżące sprawozdania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz dane pochodzące z Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Informacje pozyskane do opisu stanu realizacji Programu pochodziły dodatkowo z następujących źródeł:

strony internetowe PES, Krajowa Rada Spółdzielcza, Główny Urząd Statystyczny, Stowarzyszenie Klon/Jawor.

2. Działalność instytucji wsparcia ekonomii społecznej

Koordinacja działań na rzecz sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym została wskazana w art. 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jako jedno z działań samorządu województwa². Na mocy tej ustawy głównym zadaniem instytucji wsparcia sektora ES jest podejmowanie międzyinstytucjonalnej współpracy na rzecz zwiększania liczby podmiotów ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstw społecznych (PS) oraz tworzenia dogodnych warunków ich funkcjonowania (oddziaływanie na zwiększanie liczby konsumentów wytwarzanych przez nie produktów i usług). Działania te mają służyć powstawaniu trwałych i wysokiej jakości miejsc pracy w sektorze ES. Wśród badanych podmiotów realizujących prezentowane cele były: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, ośrodki wsparcia ES, urzędy pracy oraz działalność Urzędu Marszałkowskiego w obszarze ES.

2.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS) jest koordynatorem działań w zakresie ekonomii społecznej w województwie lubuskim. W ramach bieżącej perspektywy finansowej, ROPS-y realizują projekty pozakonkursowe dotyczące koordynacji działań związanych z ekonomią społeczną³. W roku 2018 ROPS w Zielonej Górze kontynuował wykonanie projektu pt. „Efekt synergii – koordynacja lubuskiej ekonomii społecznej”. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020⁴. W ramach realizacji projektu wyróżniono cztery główne zadania zaplanowane na rok 2018. Były to: (1) tworzenie i wzmocnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ES, (2) zwiększanie widoczności podmiotów ES, (3) wzmocnienie działań reintegracyjnych, (4) programowanie ES.

1. Tworzenie i wzmocnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ekonomii społecznej

W 2018 roku odbyły się 4 posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, których tematyka dotyczyła reakcji na bieżące potrzeby lubuskiego sektora ekonomii społecznej. Ich zadaniem

² Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za okres sierpień 2014 – grudzień 2015, Warszawa 2017, str. 45.

³ Tamże, str. 46.

⁴ Oś Priorytetowa 7 Równowaga społeczna, Działania: 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmocnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie: 7.6.2 Koordynacja ekonomii społecznej – ROPS.

było: (1) omówienie planowanych działań instytucji ES (RKRES, OWES, LOWES, ROPS) oraz przedstawienie harmonogramu konkursów na rok 2018, (2) animacja projektów OPS – (prezentacja możliwości udziału uczestników projektów realizowanych przez OPS/PCPR w projektach realizowanych przez centra integracji społecznej), (3) prezentacja rezultatów trzeciej edycji programu Akademia Liderów Lokalnych (4) prezentacja założeń projektu pn. „Skuteczni w zamówieniach publicznych”, (5) ewaluacja LPRES – prezentacja analizy ogólnej kondycji lubuskiej ekonomii społecznej, w tym analizy realizacji wskaźników i wykorzystania pieniędzy EFS w sektorze ekonomii społecznej, (6) dyskusja nad miejscem podmiotów ekonomii społecznej na otwartym rynku w aktualnej sytuacji gospodarczej.

W ramach pracy ROPS zorganizowano także 3 warsztaty dla interesariuszy Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Tematyka dwóch warsztatów dotyczyła „Nowych wyzwań dla Przedsiębiorstw Społecznych”. Podczas spotkania dokładnie przeanalizowano zmiany w ustawie o spółdzielniach socjalnych. Podkreślono wagę współpracy przedsiębiorstw społecznych z samorządem terytorialnym oraz działań w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej. Warsztat trzeci został zorganizowany pod hasłem „Warsztaty stosowania klauzul społecznych”. Spotkanie skierowane zostało do pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz jednostek podległych. Program spotkania dotyczył przede wszystkim opracowanego regulaminu stosowania klauzul społecznych⁵ w UMWL oraz praktycznych aspektów stosowania klauzul społecznych. Dodatkowo w ramach tego zadania w 2018 roku odbyły się 3 spotkania sieci współpracy OWES, których celem było stworzenie warunków i możliwości wymiany doświadczeń, a także omówienia postępów i problemów w realizacji działań sieciowanych organizacji. Pierwsze spotkanie dotyczyło wytyczenia wspólnych kierunków działań dla ROPS i OWES-ów działających w woj. lubuskim. Podczas dwóch kolejnych skupiono się na pracach nad wspólnym „regulaminem przyznawania dotacji” dla woj. lubuskiego. Istotnym działaniem było również zorganizowanie trzeciej edycji Akademii Liderów Lokalnych (ALL), którą z sukcesem ukończyło 14 pracowników/wolontariuszy reprezentujących instytucje i organizacje społeczne z regionu.

2. Widoczność podmiotów ekonomii społecznej

W ramach realizacji zadania przeprowadzono regionalną kampanię, przebiegającą pod hasłem „Lubuski Włacznik. Lider Biznesu Społecznego”. W ramach kampanii zostały zrealizowane: (1) cykl działań medialnych, tj.: audycje/reportaże/spoty radiowe i telewizyjne, a także publikacje prasowe mające na celu

⁵ Zarządzenie nr 125/2018 Marszałka Województwa Lubuskiego z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego o wartości nieprzekraczającej w złotych równowartości kwoty netto 30 000 euro w Urzędzie Marszałkowskim Województwa lubuskiego w Zielonej Górze.

promocję podmiotów ES oraz (2) organizacja konkursu skierowanego do podmiotów ekonomii społecznej (również konferencja połączona z uroczystą galą wręczenia statuetek). Dodatkowo zrealizowano przedsięwzięcia typu Targi Aktywności i Biznesu Społecznego oraz krajowe i zagraniczne wizyty studyjne do podmiotów ekonomii społecznej. Jednocześnie prowadzono ogólnodostępny portal internetowy ekonomii społecznej, organizowano spotkania grup roboczych ds. współpracy RKRES z mediami oraz spotkania zespołu ds. certyfikacji podmiotów ekonomii społecznej.

We wrześniu 2018 roku przy współpracy z Dyrekcją Generalną ds. Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚPD działającą przy Komisji Europejskiej zrealizowano międzynarodowe forum pn. Lubuskie Forum Biznesu Społecznego 2018 r., Ekonomia społeczna - narzędzie rozwoju lokalnego. Podczas Forum wystąpili eksperci i praktycy w zakresie ekonomii społecznej (ES) m.in. przedstawiciele Komisji Europejskiej z Brukseli, spółdzielcy ES z Włoch, pracownicy naukowcy z Francji i Czech jak i krajowi eksperci ds. ES z Polski i regionu. Tym samym, poprzez zapoznanie się z aktywnymi sposobami rozwiązywania problemów społecznych forum stanowiło doskonałą możliwość realizacji założeń, zmierzających do usprawniania systemu wsparcia sektora ekonomii społ., budowania spójnego systemu rozwoju na poziomie regionu, kraju i zagranicy. Szacuje się, że w przedsięwzięciach realizowanych w tym zadaniu wzięło udział 1435 osób, w tym w targach 45 wystawców i tysiąc osób odwiedzających.

3. Wzmocnienie działań reintegracyjnych

W działaniu dotyczącym wzmocnienia działań reintegracyjnych zrealizowano cztery zadania: (1) organizacja pracy grupy roboczej ds. współpracy z PES, (2) podnoszenie jakości procesu reintegracji społeczno-zawodowej na poziomie regionu, (3) koordynacja działań sieci PES reintegracyjnych, (4) testowanie koncepcji standaryzacji PES o charakterze reintegracyjnym.

W ramach organizacji pracy grupy roboczej ds. współpracy z PES odbyły się dwa spotkania grupy roboczej. Ich celami były: (1) omówienie wniosków z dotychczasowych działań realizowanych przez ROPS dot. reintegracji społeczno-zawodowej (w tym ścieżek reintegracji), wypracowanie wspólnego stanowiska w odniesieniu do zadań ROPS dot. reintegracji społeczno-zawodowej w przyszłym projekcie koordynacyjnym oraz wypracowanie rekomendacji dla działań ROPS i OWES (spotkanie nr 1), (2) omówienie wniosków i rekomendacji płynących z koncepcji systemu standaryzacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (spotkanie nr 2).

W zadaniu podnoszenie jakości procesu reintegracji społeczno-zawodowej zrealizowano cykl sześciu jednodniowych spotkań dot. podnoszenia jakości procesu reintegracji społeczno-zawodowej w województwie lubuskim dla przedstawicieli jednostek systemu pomocy społecznej, powiatowych urzędów pracy, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz ośrodków wsparcia

ekonomii społecznej. Dwa spotkania odbyły się w 2017 r., a kolejne cztery w 2018 r. Poruszano na nich tematy związane z diagnozą, planowaniem ścieżek reintegracji, interdyscyplinarnej współpracy specjalistów reprezentujących podmioty reintegracyjne oraz kontynuacji rozpoczętych działań w ramach pracy ROPS-u.

Zadania podejmowane w ramach koordynacji funkcjonowania sieci PES reintegracyjnych służyły wzmocnieniu współpracy tych podmiotów. Zrealizowano dwa spotkania w ramach Lubuskiej, Regionalnej Sieci Centrów i Klubów Integracji Społecznej, podczas których omawiano działania sieciujące podmioty ekonomii społecznej i korzyści wynikające ze współpracy – „aktorzy” współpracy, system wsparcia, formy współpracy. Odbyła się również dyskusja dot. skutków wprowadzenia zasiłków dla rodzin (500+, 300+ itp.) na rekrutację uczestników w CIS. Poruszano tematy: „Centra Integracji Społecznej jako agencje pośrednictwa pracy w tym pracy tymczasowej – możliwości czy zagrożenia?”, a także: „Uchodźcy czy obcokrajowcy? – możliwości, korzyści i zagrożenia. Rekomendacje”.

Ponadto w roku 2017 odbył się konkurs na realizację usługi dotyczącej testowania koncepcji systemu standaryzacji usług reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych w ramach działalności Centrów Integracji Społecznej. Celem konkursu było wyłonienie trzech CIS z obszaru województwa lubuskiego, które przetestują opracowane w ramach projektu standardy usług reintegracji społecznej i zawodowej w ramach swojej działalności. W roku 2018 trzy zwycięskie CIS-y (w ramach zadania testowanie koncepcji standaryzacji PES o charakterze reintegracyjnym) przeprowadziły pilotaże opracowanej koncepcji działań. Były to CIS-y w Drezdenku, Skwierzynie i Gorzowie Wlkp. Po zakończeniu pilotażu CIS-y przekazały wnioski i uwagi do utworzonego programu działań. Po uwzględnieniu większości z nich powstała „Koncepcja systemu standaryzacji Centrów Integracji Społecznej w województwie lubuskim” autorstwa Małgorzaty Kowalskiej.

4. Programowanie ekonomii społecznej

W celu poprawy warunków rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w województwie lubuskim wspierano procesy programowania dokumentów strategicznych gmin/powiatów w zakresie uwzględniania w nich zapisów dotyczących ekonomii społecznej oraz podjęto działania mające na celu promocję stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wśród szczegółowych zadań zrealizowanych w 2018 r. można wymienić: (1) realizację spotkań zespołu roboczego ds. współpracy JST z biznesem; (2) realizację powiatowych spotkań informacyjnych nt. stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych, (3) prowadzenie doradztwa specjalistycznego dla gmin i powiatów w zakresie pisania lokalnych programów rozwoju ES, (4) organizację konferencji poświęconej

innowacyjnym usługom społecznym, (5) druk i dystrybucję publikacji nt. zamówień społecznie odpowiedzialnych.

2.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej

OWES to podstawowa instytucja wsparcia przedsiębiorstw społecznych w Polsce, świadcząca usługi doradztwa dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz szkoląca osoby zainteresowane założeniem przedsiębiorstwa społecznego czy ekonomizacją swojej organizacji pozarządowej⁶. W 2018 roku w województwie lubuskim funkcjonowały dwa OWES-y, świadczące usługi animacyjne, inkubacyjne, biznesowe, wsparcia finansowego, szkoleniowe oraz działania promocyjne. Są to: (1) Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze i (2) Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim.

1. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze (OWES)

OWES w Zielonej Górze obejmuje swoim zasięgiem Obszar I (powiaty: krośnieński, słubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski ziemski i grodzki oraz żarski). Główna siedziba mieści się w Zielonej Górze, ul. Dąbrowskiego 41d/3, dodatkowo wsparcie doradców kluczowych odbywa się w siedzibie WUP, szkoleniowe w siedzibie FRDL OR w Zielonej Górze. OWES prowadzi 3 Inkubatory przedsiębiorczości Społecznej w Słubicach, Krośnie Odrzańskim i Zielonej Górze. Biura są zgodne ze standardami AKSES tj.: w miejscach łatwo dostępnych dla beneficjentów, skomunikowane, oznakowane, w pełni dostosowane do osób z niepełnosprawnościami. Udział we wszystkich formach wsparcia jest bezpłatny, warunki uczestnictwa określona w regulaminie projektu, dostępny na stronie owes.zgora.pl.

W roku 2018 wsparciem zostało objętych 239 osób, w tym 66 zagrożonych wykluczeniem społecznym. Utworzone zostały cztery przedsiębiorstwa społeczne, pięć podmiotów ekonomii społecznej, a w dwóch przedsiębiorstwach społecznych uruchomiono nowe miejsca pracy. Łącznie przekazano 27 dotacji na utworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.

Działania animacyjne

Działania animacyjne prowadzone były przez czterech animatorów do września 2018. Od października 2018 roku animatorów było trzech. W ciągu roku odbyło się prawie pół tysiąca spotkań animacyjnych.

Działania skupiały się na:

- wspieraniu istniejących i nowopowstałych PES
- tworzeniu i wspieraniu grup inicjatywnych chcących założyć PS i PES

⁶ <http://www.ekonomiaspoleczna.pl>

- wspieraniu lokalnych liderów
- aktywizowaniu społeczności lokalnych do podejmowania działań na rzecz najbliższego otoczenia.

Usługi animacji lokalnej realizowane były w formach:

- 1) spotkań animacyjnych z przedstawicielami różnych grup i sektorów. Uczestnikami działań animacyjnych byli przedstawiciele NGO, którzy chcą rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej lub odpłatnej, osoby fizyczne, mające pomysł na biznes społeczny czy działalność społeczną, a także przedstawiciele JST, zainteresowani utworzeniem spółdzielni osób prawnych oraz osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, które chciałyby podjąć zatrudnienie w PS;
- 2) konkursu na mini pakiety "Wspólna Inicjatywa", do konkursu wpłynęło 71 wniosków. Dofinansowanie realizacji wspólnego przedsięwzięcia otrzymało 41 projektów, działania rozpoczęto z początkiem czerwca. Liczba realizowanych projektów wg powiatów to: 2 powiat wschowski, 5 żarski, 2 zielonogórski, 21 Zielona Góra, 6 krośnieński, 4 ślubicki, 1 sulęciński;
- 3) pomocy w przygotowaniu wniosków w ogłoszonych konkursach m.in. przez samorządy lokalne i regionalne oraz Fundusz Inicjatyw Obywatelskich i Lokalną Grupę Działania;
- 4) spotkań Lubuskiego Klastra Przedsiębiorstw Społecznych, dwa dwudniowe spotkania Klastra PS – łącznie 80 uczestników. Celami wizyty były m.in. promocja dobrych praktyk w zakresie aktywizacji osób niepełnosprawnych i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie w tworzeniu nowych miejsc pracy, prezentacja dobrych praktyk w zakresie realizacji usług opiekuńczych, pokazanie korzyści z wdrażania ekonomii społecznej w gminie oraz dobrych praktyk zlecania zadań podmiotom ekonomii społecznej;
- 5) wsparcia przy organizacji spotkań z cyklu Zielona Pozarządowa;
- 6) organizacji Forum Wymiany Wiedzy i Doświadczeń - spotkanie z PES dla 54 uczniów z Nowej Soli;
- 7) wsparcia w ponownym podjęciu działalności Spółdzielni Uczniowskiej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Nowej Soli;
- 8) wsparcia w rekrutacji PES na Targi Aktywności i Biznesu Społecznego w Ochli oraz Świątecznym Kiermaszu Rękodziela w Galerii Grafit w Zielonej Górze.

Działalność OWES w zakresie współpracy ze szkołami i osobami młodymi

Szczególną uwagę wśród działań animacyjnych poświęcono współpracy z młodzieżą. Wśród jej form można wymienić: (1) promocja przedsiębiorczości społecznej w ramach Targów Pracy i Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery, (2) organizacja warsztatów związanych z promocją ES i prowadzenia przedsiębiorstw

społecznych, (3) prezentacja powstałych przy OWES przedsiębiorstw społecznych, (4) podejmowanie działań wspierających tworzenie spółdzielni uczniowskich, (5) promocji wolontariatu, (6) podpisywanie umów partnerskich z jednostkami edukacyjnymi.

Działania inkubacyjne

Działania inkubacyjne kierowane były do osób fizycznych i osób prawnych chcących założyć, prowadzić lub rozwijać podmiot ekonomii społecznej lub przedsiębiorstwo społeczne oraz tworzyć miejsca pracy dla osób oddalonych od rynku pracy. W ramach zadania odbywały się:

- spotkania informacyjne i diagnostyczne w zakresie rozwoju przedsiębiorstw w sektorze ekonomii społecznej oraz możliwości wsparcia OWES w utworzeniu miejsc pracy w nowopowstałych przedsiębiorstwach społecznych
- działania związane z przygotowaniem grup inicjatywnych do utworzenia przedsiębiorstw społecznych (doradztwo kluczowe dla grupy inicjatywnej – podmiotu ekonomii społecznej (PES) do przekształcenia w przedsiębiorstwo społeczne)
- doradztwo kluczowe dla grupy inicjatywnej do utworzenia i prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej
- rozwój potencjału podmiotu ekonomii społecznej, w tym przygotowanie do podjęcia i prowadzenia działalności odpłatnej i/lub gospodarczej poprzez realizację działań inkubacyjnych.

Działania edukacyjne

Wśród działań edukacyjnych zrealizowano (1) cztery cykle warsztatów ABC Przedsiębiorczości dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, (2) dwa cykle szkoleniowe dla grup inicjatywnych chcących założyć przedsiębiorstwo społeczne (PS) oraz (3) 16 szkoleń animacyjnych. W ramach tych spotkań zrealizowano program z zakresu: prawnych aspektów prowadzenia i zakładania podmiotów ekonomii społecznej (podstawy formalno-prawne podmiotów ekonomii społecznej, zasady funkcjonowania, organy spółdzielni, statut, rejestracja), czynniki sukcesu PS (model biznesowy, czynniki sukcesu PS, umiejętności interpersonalne w biznesie), zarządzanie i finanse w podmiotach ekonomii społecznej (zarządzanie budżetem, księgowość i finanse, źródła finansowania), sprzedaż i marketing w PS (specyfika, zarządzania marką, produktem, ceną i dystrybucją, analiza potrzeb klientów i interesariuszy). W ramach realizacji zadań prowadzono również szkolenia z zakresu odpowiedzialnych zakupów. Dotyczyły one: (1) zamówień publicznych z perspektywy wykonawcy z uwzględnieniem społecznie odpowiedzialnych reguł udzielania zamówień publicznych (jak przygotować konkurencyjną ofertę i wygrać zamówienie publiczne) oraz (2) stosowania klauzul społecznych w prawie dot. zamówień publicznych dla

jednostek samorządu terytorialnego.

Działania biznesowe

Podczas realizacji działań biznesowych prowadzono doradztwo biznesowe dotyczące wsparcia podmiotów w uzyskaniu stabilności działania, a także profesjonalizacji usług, zwiększenia konkurencyjności produktów prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej. Wsparcie kierowane było głównie do 35 nowoutworzonych PS oraz 7 istniejących, które utworzyły dodatkowe, nowe miejsca pracy. Odbyły się: (1) spotkania informacyjne i diagnostyczne doradztwa biznesowego z podmiotami ekonomii społecznej; (2) działania związane z profesjonalizacją usług i zwiększeniem konkurencyjności produktów prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej poprzez realizację usług biznesowych, (3) działania związane z przygotowaniem grupy inicjatywnej – istniejącego przedsiębiorstwa społecznego do zwiększenia zatrudnienia poprzez stworzenie miejsca/miejsc pracy, (4) działania związane z wsparciem pomostowym – doradztwo biznesowe dla utworzonych przedsiębiorstw społecznych.

2. Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim (LOWES)

Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim swoim działaniem obejmuje obszar, do którego należą powiaty: gorzowski ziemski i grodzki, międzyrzecki, strzelecko – dreźniecki, świebodziński, żagański oraz nowosolski. Celem jego działalności jest wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i poszerzenie zakresu działań podmiotów ekonomii społecznej, a przede wszystkim wspieranie osób zainteresowanych działaniem i zatrudnieniem w sektorze ekonomii społecznej w tworzeniu i prowadzeniu przedsiębiorstw społecznych.

W roku 2018 kontynuowane były zadania rozpoczęte w latach wcześniejszych. Kadra merytoryczna prowadziła działania w zakresie rekrutacji osób z obszaru wykluczenia społecznego oraz podmiotów ekonomii społecznej i osób przez nie delegowanych. Równolegle prowadzone były spotkania z udziałem podmiotów ekonomii społecznej, przedstawicieli JST oraz osób indywidualnych, których celem było przeprowadzenie analizy potencjału podmiotów, potrzeb osób bezpośrednio mogących wchodzić w skład nowoutworzonych podmiotów oraz wstępna diagnoza kondycji istniejących podmiotów. W ramach działalności LOWES w 2018 roku objęto wsparciem 213 podmiotów ES oraz 182 osoby z obszaru wykluczenia społecznego, które podjęły pracę w przedsiębiorstwach społecznych, utworzono 13 organizacji pozarządowych oraz powołano 28 partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Działania animacyjne

Działania animacyjne LOWES były skoncentrowane na podejmowaniu prac na rzecz ożywienia społeczności lokalnej poprzez inicjowanie różnego rodzaju aktywności w obszarze ES, mających szczególnie na celu aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, wzmocnienie współpracy PES z JST oraz przedsiębiorcami, tworzenie środowiska przyjaznego rozwojowi ekonomii społecznej, w tym poprzez działania o charakterze edukacyjnym, promocyjnym i informacyjnym oraz budowanie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Wynikiem odbytych wizyt jest również pobudzenie aktywności osób, grup i instytucji do podjęcia aktywnej pracy w środowisku lokalnym z możliwymi potencjalnymi grupami inicjatywnymi, w celu aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem.

Działania inkubacyjne

W przypadku działań inkubacyjnych położono nacisk na aktywność służącą nabyciu wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania PES i PS. Podejmowane działania miały miejsce, w dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych siedzibie OWES, Lokalnych Punktach Ekonomizacji i Inkubacji Społecznej, tj. w Kostrzynie, Świebodzinie, Koźuchowie, Dobiegiewie i Gorzowie Wlkp. oraz w siedzibach beneficjentów.

Działania edukacyjne

Kadra merytoryczna prowadziła działania w zakresie doradztwa specjalistycznego prowadzonego przez doradcę kluczowego, biznesowego i doradców specjalistycznych w zakresie marketingu, finansów oraz prawa. W ramach tej działalności prowadzone były (1) spotkania informacyjne kierowane do przedsiębiorstw społecznych z zakresu aspektów prawnych założenia PS, problemów prawnych w istniejących PS, finansów i marketingu w prowadzeniu działalności oraz (2) szkolenia zawodowe dla grup inicjatywnych i pracowników przedsiębiorstw społecznych (tj. opiekun medyczny, drwal – pilarz, MS Office Word + Excel, obsługa kas fiskalnych, techniki estradowe, układy klimatyzacji samochodowych, opiekun osoby zależnej, konserwator terenów zielonych, kurs kucharski, technolog robót wykończeniowych, brukarz, monter rusztowań, opiekun w żłobku lub klubie dziecięcym, prawo jazdy kat. B, B+E, C, C+E, operator koparko – ładowarki, animator wypoczynku i sportu z elementami sportów całego życia, zasady budowy, działania oraz warunki techniczne obsługi urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych, szkolenie CORELDRAW, kurs kosmetyczny z wizażem, makijaż permanentny, projektowanie wnętrz i mebli w programie TOPSOLID PLANNER, pracownik profesjonalnego sprzątnia, masaż klasyczny, asystent osoby niepełnosprawnej).

Działania biznesowe

W ramach realizacji działań biznesowych prowadzono doradztwo biznesowe dotyczące wsparcia prawidłowego funkcjonowania podmiotów ES. Zorganizowano tu szkolenia specjalistyczne z obszaru ekonomii społecznej m.in.: szkolenie „Zawieranie umów cywilno-prawnych”, szkolenie „Prawo zamówień publicznych”, szkolenie „Ustawa o ochronie danych osobowych RODO”, szkolenie z zakresu VAT, szkolenie „Kontrola podatkowa i celno-skarbowa”.

Ponadto LOWES podczas swojej działalności w roku 2018 przeprowadził: (1) osiem targów ES (Gorzów Wlkp., Kłodawa, Kostrzyn nad Odrą, Kożuchów, Nowa Sól, Szprotawa, Trzebiszewo oraz Lubuskie Targi Aktywności i Biznesu Społecznego o wymiarze regionalnym w Zielonej Górze), (2) trzy seminaria sieciujące pn. „Twarzą w twarz z przedsiębiorczością społeczną” w Świebodzinie, Żaganiu i Gorzowie Wlkp., (3) szkolenia dla przyszłych wolontariuszy i NGO pn. „Wolontariat w PES” i kursy pedagogiczne dla kadry PES reintegracyjnych, (4) dwie edycje warsztatów SKUTE CZNI W ZAMÓWIENIACH PUBLICZNYCH w Lubniewicach, (5) nabór na mini granty na inicjatywy lokalne przeznaczone dla 50 PES, w wysokości 4500 zł., (6) trzy wizyty studyjne na terenie województwa wielkopolskiego, których celem było zapoznanie przedstawicieli JST, PES, PS i innych zainteresowanych z działalnością i dobrymi praktykami podmiotów ekonomii społecznej (ok. 60 uczestników), (7) serię ośmiu audycji radiowych, nagrywanych i transmitowanych przez Radio Zachód pn. Akademia przedsiębiorczości społecznej. Audycje miały na celu przybliżenie mieszkańcom województwa tematyki ekonomii społecznej poprzez formę rozmowy z przedstawicielami utworzonych w ramach LOWES PS oraz innych podmiotów ekonomii społecznej na temat ich doświadczeń, sukcesów, problemów oraz oferowanych usług i towarów.

2.3. Powiatowe urzędy pracy

Powiatowe Urzędy Pracy (PUP) realizują zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Są istotnym partnerem w zintegrowanym systemie wsparcia na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Z informacji pozyskanych z powiatowych urzędów pracy wynika, że w roku 2018 r. nie złożono do PUP wniosków o przyznanie środków z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej. Z tego powodu nie przyznano również żadnej dotacji na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do istniejącej. Wśród 12 PUP-ów pięć zabezpieczyło środki finansowe na zadania związane z ekonomią społeczną na 2018 r., m.in. na założenie lub przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej i było to o dwa mniej niż w roku ubiegłym. Zmniejszyła się też liczba PUP (z 10 do 6), w których pracują osoby przeszkolone w zakresie ekonomii społecznej w tym zakładania spółdzielni socjalnych oraz współpracujących z OWES (w roku 2017 było 11 takich

podmiotów, obecnie jest 7). W ramach kontynuowanej współpracy działano w zakresie: (1) wymiany informacji i współuczestnictwa w szkoleniach, promocji inicjatyw OWES, (2) wymiany wiedzy i doświadczeń z zakresu ES, współuczestnictwa w pracy z grupami inicjatywnymi, (3) promowania przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki solidarnej wśród mieszkańców powiatu, (4) motywowania klientów PUP do korzystania ze wsparcia OWES, (5) udostępniania materiałów reklamowych i promocyjnych oraz kierowania osób bezrobotnych i absolwentów CIS do LOWES.

Powiatowy Urząd Pracy w Żaganiu był jedynym urzędem, który w 2018 roku zlecił wykonanie zadania publicznego podmiotowi ekonomii społecznej. Była to usługa sprzątnięcia budynku PUP. **Nadal żaden z urzędów pracy nie zlecał usług z klauzulą społeczną oraz w formie społecznie odpowiedzialnego zamówienia publicznego.** Osiem urzędów należało do partnerstwa/klastra związanego z ekonomią społeczną. Wśród ich celów wymieniano: (1) wzmocnienie sektora ES w regionie po przez trwałą integrację zawodową i społeczną, (2) działalność na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym, (3) wymiana informacji na temat bieżącej działalności w zakresie ES, promocja ES, wspieranie działań na rzecz rozwoju ES dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2.4. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego - Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym

W ramach realizacji regionalnego programu operacyjnego Osi priorytetowej 7 Równowaga społeczna zostały ogłoszone 3 nabory w trybie konkursowym.

Działanie 7.3 Programy aktywnej integracji realizowane przez inne podmioty

Konkurs nr RPLB.07.03.00-IZ.00-08-K01/18

Alokacja na konkurs wynosiła PLN 8 823 529,41 PLN w tym dofinansowanie: 8 382 352,94 PLN.

Przyznana kwota dofinansowania – 8 054 933,81 PLN (zgodnie z listą rankingową).

Do dofinansowania wybrano 6 wniosków: Stowarzyszenie Aktywnego Wspierania Gospodarki, AL EDUKACJA Lena Andrzejewska Centrum Szkoleniowo-Doradcze, Akademia Słońca Krzysztof Frąszczak, Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój", Grupa BPW Bartosz Witkowski, Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp.

Działanie 7.5 Usługi społeczne

Konkurs nr RPLB. 07.05.00-IZ.00-08-K02/17

Alokacja na konkurs wynosiła 14 525 493,66 PLN w tym dofinansowanie: 13 799 218,98 PLN.

Przyznana kwota dofinansowania – 11 713 761,50 PLN (zgodnie z listą rankingową).

Do dofinansowania wybrano 6 wniosków: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze, BLACK BUTTERFLIES, Fundacja na rzecz Collegium Polonicum (2 wnioski), Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Drezdenku.

Poddziałanie 7.6.1 Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej

Konkurs nr RPLB. 07.06.01-IZ.00-08-K01/18

Alokacja na konkurs wynosiła PLN 31 305 304,07 PLN, w tym dofinansowanie EFS 27 432 482,95 PLN. Przyznana kwota dofinansowania – 31 053 297,86 PLN (zgodnie z listą rankingową).

Do dofinansowania wybrano 2 wnioski: Fundacja na rzecz Collegium Polonicum i Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój".

2.5. Pozostałe przedsięwzięcia wspierające rozwój ES

Poza działalnością instytucji wsparcia ekonomii społecznej na rozwój ES w województwie lubuskim oddziaływało funkcjonowanie takich organizacji jak Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej województwa lubuskiego, czy Fundusz Regionu Wałbrzyskiego (FRW). Istotną rolę w realizacji programu wykorzystującego narzędzia ES „Startuj z FIO”. Z perspektywy budowania otoczenia przyjaznego funkcjonowaniu podmiotów ekonomii społecznej ważną funkcję pełni także działalność jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt Startuj z FIO! – Nowy początek

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Między Odrą a Bobrem” oraz Fundacja Rozwoju Holistycznego zostały operatorami mikrodotacji w ramach Priorytetu 1. PO FIO Małe inicjatywy⁷. Realizując projekt pn. „Startuj z FIO!-Nowy początek” przeprowadziły konkurs, w którym na dotacje przeznaczono – 154000,00zł. Maksymalna wartość mikrodotacji dla młodych organizacji pozarządowych, w tym Patronów grup nieformalnych/samopomocowych – do 4000,00 zł; dla grup nieformalnych/samopomocowych – do 3000,00 zł. Dofinansowano realizację 16 inicjatyw.

Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej

Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej liczy 21 członków. W 2018 r. obradowała czterokrotnie, w tym dwukrotnie Prezydium Rady. Zrealizowała następujące działania: (1) spotkanie

⁷ W całym konkursie Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej PO FIO 2018 przyznano dotacje dwunastu organizacjom pozarządowym z województwa lubuskiego.

sygnatariuszy partnerstwa, w dniu 13.12.2018 r. w siedzibie Lubuskiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim (temat spotkania: „Nowe wyzwania wykluczenia społecznego – poszukajmy rozwiązań”), (2) podpisanie Umowy Partnerstwa lokalnego na rzecz ekonomii społecznej (obecnie 85 sygnatariuszy). Na realizację w/w działań wydatkowano 2 470,00 zł. **W 2018 r. nie wypracowano rekomendacji i stanowisk.**

Na 2019 r. zaplanowano:

- 1 spotkanie sygnatariuszy partnerstwa,
- 4 spotkania Rady Programowej Partnerstwa,
- Udział w pracach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Fundusz Regionu Wałbrzyskiego (FRW)

Fundusz Pożyczkowy dla Podmiotów Ekonomii Społecznej (FP PES) to program realizowany przez Fundusz Regionu Wałbrzyskiego na mocy umowy zawartej pomiędzy FRW a Bankiem Gospodarstwa Krajowego, pełniącym rolę Menadżera Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej w projekcie pn. Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporenczeniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej w Działaniu 2.9 PO WER. Program jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, budżetu państwa oraz środków własnych FRW. Dzięki FP PES podmioty ekonomii społecznej mogą rozpocząć, rozszerzyć lub wzmocnić prowadzoną działalność oraz realizować nowe przedsięwzięcia i tworzyć kolejne miejsca pracy. Do ubiegania się o pożyczkę uprawnione są podmioty ekonomii społecznej, których organem prowadzącym nie jest jednostka samorządu terytorialnego. Fundusz Regionu Wałbrzyskiego w 2018 roku udzielił 10 pożyczek na kwotę 831 000 zł. dla podmiotów ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Jednostki samorządu terytorialnego (JST)

Jedną z możliwości ograniczania problemów społecznych w społecznościach lokalnych jest prowadzenie polityki zamówień społecznie odpowiedzialnych, stosowanie klauzul społecznych oraz zaangażowanie samorządów terytorialnych w tworzenie PES. Samorządy lokalne jako podmioty podejmujące działania na rzecz ograniczania wykluczenia społecznego powinny być zainteresowane wykorzystaniem w tym celu narzędzi ekonomii społecznej. W analizach sytemu wsparcia społecznego podkreśla się, że PES/PS powinny pozyskiwać środki finansowe pochodzące z realizacji zadań publicznych zleczanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Samorządy zlecając zadania publiczne PES/PS, mogą zmniejszać liczbę osób wykluczonych/zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach monitoringu prowadzonego w roku 2018 poddano badaniu działalność JST w sferze ekonomii społecznej. Było ono

prowadzone w miesiącach luty-czerwiec 2018 roku. W porównaniu z rokiem ubiegłym badanie to charakteryzuje się stałym poziomem zwrotów kwestionariuszy ankiet. W roku 2017 na ankietę odpowiedziało 66 jednostek (w roku 2016 było ich 33), obecnie (2018 r.) dane dostarczyło 66 podmiotów. Poziom realizacji próby wyniósł 69%.

Głównym celem współpracy samorządu z PES/PS jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie poziomu zaspokajania potrzeb społeczności lokalnych. Współpraca powinna odbywać się na zasadzie partnerstwa i wspólnych inicjatyw. Z tego powodu jedną z podstawowych sfer analizy była realizacja przez JST inicjatyw lokalnych⁸ i lokalnych programów działania⁹. W 2018 roku 11 jednostek zorganizowało inicjatywy lokalne. W tym samym czasie 11 jednostek samorządu terytorialnego zrealizowało projekty aktywności lokalnej.

Dodatkowo 20 samorządów (o cztery więcej niż w roku ubiegłym) w trybie konkursowym zleciło PES/PS realizację zadań publicznych. Na ten cel wydano łączną kwotę prawie trzech milionów złotych (3 217 899, 59), co stanowi spadek w odniesieniu do roku poprzedniego o pięć milionów złotych. Były to zadania porządkowe (w tym sprzątanie terenów zieleni i pomieszczeń biurowych), druk artykułów promocyjnych i wycinka drzew. **W ramach zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej w 22 przypadkach wykorzystano możliwość zastosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych z elementami prozatrudnieniowymi. Jedenaście samorządów zastosowało klauzule społeczne w sumie w 27 postępowaniach. W roku 2017 były to odpowiednio dwa zamówienia wykorzystujące elementy prozatrudnieniowe i trzy przeprowadzone z klauzulami społecznymi. Jest to największy z dotychczasowych sukcesów programu, tym bardziej, że dotyczy sfery wykazującej największe trudności w wprowadzaniu zmian (również o charakterze mentalnym). Zanotowana zmiana daje możliwość sprawniejszego wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej, choć ciągle w ograniczonym zakresie. Analizę uzupełnia fakt, że wg deklaracji badanych z roku 2018 pracownicy 31 jednostek zostali przeszkoleni w zakresie prawa zamówień publicznych w tym stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, (w sumie 39 osób uczestniczących w szkoleniach). Oznacza to, że podobnie jak w roku ubiegłym liczba podmiotów posiadających osoby przeszkolone z przeprowadzania tego typu zamówień jest nadal większa niż je zlecających. Ponadto wśród badanych samorządów 10 należało**

⁸Rozumiane zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jako forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej, Rozdział 2a ustawy art.19b – 19h, rok 2010.

⁹ Rozumiane jako wspólne projekty samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie wykorzystania przestrzeni publicznych dla aktywności obywatelskiej oraz przekazywanie jednostkom pomocniczym i lokalnym grupom zadań wraz ze środkami finansowymi na ich realizację.

do partnerstwa/klastra związanego z ekonomią społeczną (o dwa więcej niż w roku poprzednim). Ich celem było zazwyczaj (przeciwdziałanie bezrobociu i wykluczeniu społecznemu w regionie oraz budowanie współpracy na rzecz rozwoju ES).

Przedstawiciele samorządów lokalnych poproszono także o ocenę treści ich obligatoryjnych dokumentów strategicznych (strategia rozwoju regionu, strategia rozwiązywania problemów społecznych) oraz programów rewitalizacji w kontekście włączenia do nich zapisów odnoszących się do wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej w rozwoju zarządzanych przez nie społeczności lokalnych. Na zamieszczenie tego typu treści wskazało 39 samorządów.

3. Stan ekonomii społecznej w regionie

Jednym z elementów analizy stanu ekonomii społecznej jest ustalenie liczby i kondycji jej podmiotów. Kondycja PES i PS badana była poprzez obserwację zmian w liczbie ich uczestników oraz wielkości ich kadry. W badaniu uczestniczyły podmioty reintegracyjne oraz przedsiębiorstwa społeczne, prowadzące integrację przez pracę. Należą do nich podmioty reintegracyjne (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa prowadzone w ramach stowarzyszeń i fundacji oraz lokalne grupy działania. Analizie została również poddana działalność jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (JOPS). Były to ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy społecznej.

3.1. Podmioty reintegracyjne

W 2018 r. aktywną działalność prowadziło 57 placówek integracji społeczno-zawodowej, w tym:

- 27 centrów integracji społecznej (włączając filie dwóch CIS: Międzygminnego Centrum Integracji Społecznej „Rozwój”, Gorzów Wielkopolski oraz Międzygminnego Centrum Integracji Społecznej WINDA, Gozdnica),
- 9 klubów integracji społecznej,
- 19 warsztatów terapii zajęciowej oraz
- dwa zakłady aktywności zawodowej.

3.1.1. Centra integracji społecznej

W 2018 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 20 CIS-ów¹⁰. Wśród nich dwa (Międzygminne Centrum Integracji Społecznej z Gorzowa Wielkopolskiego oraz Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA z Gozdnicy) powołały siedem filii co daje 27 placówek. W badaniach wzięło udział 20

¹⁰ Rejestr centrów integracji społecznej na terenie województwa lubuskiego prowadzony przez Lubuski Urząd Wojewódzki.

CIS. W skutek ich działania w 2018 roku wsparciem objęto 977 osób (w roku 2015 było 1046 podopiecznych a w roku 2016 - 916). Liczbę tę obsługiwało 163 pracowników (w roku 2017 było ich 125). Zdecydowanie największa liczba uczestników CIS zgrupowana została w trzech CIS rejonu północnego województwa lubuskiego. W zajęciach CIS (Witnica oraz Gorzów Wlkp. ul. Teatralna i Kasprowicza) uczestniczyły 403 osoby. W rejonie południowym największą liczbę uczestników zajęć miał CIS w Zielonej Górze (92 osoby) oraz Międzygminne Centrum Integracji Społeczne z Małomic (102 osób). Podczas monitoringu działań organizacji sektora ES analizie poddano również skłonność do uczestnictwa CIS w klastrach i partnerstwach. Wśród badanych organizacji trzy były członkami klastra powołanego na rzecz aktywnej integracji. Kolejne trzy CIS były uczestnikiem partnerstw. Były to partnerstwa projektowe, np. z ośrodkami sportu oraz partnerstwa lokalne (międzygminne). Cele powołanych partnerstw i klastrów związane były z (1) tworzeniem płaszczyzny dialogu i współdziałania w obszarze aktywnej integracji, (2) działaniem na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, (3) współpracy z realizacji zleceń. Do partnerstw/klastrów należały dwa CIS z Gorzowa Wielkopolskiego, Różanek, Skwierzyny, Drezdenka, Zwierzyna.

Analiza rozmieszczenia terytorialnego badanych jednostek wykazała, że CIS nie występują w następujących powiatach: krośnieński, sulęciński, zielonogórski. O działalności 3 CIS nie udało się zebrać informacji. Były to Centrum Integracji Społecznej (Witnica), Centrum Integracji Społecznej (Żary), Centrum Integracji Społecznej (Łęknica).

Tabela 1. Charakterystyka działalności CIS

L.P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	NAZWA ZAŁOŻYCIELA	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	Gorzowski	Centrum Integracji Społecznej, Witnica	Stowarzyszenie „Wsparcie”	b.d.	b.d.
3.	Gorzowski	Centrum Integracji Społecznej, ul. Myśliwska 18, 66-416 Różanki	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „KRAĞ”	20	7
4.	Gorzowski	Międzygminne Centrum Integracji Społ. - filia ul. Dworcowa 2 66-470 Kostrzyn nad Odrą	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”	14	3
5.	m. Gorzów Wlkp.	Centrum Integracji Społecznej, ul. Teatralna 26, Gorzów Wlkp.	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „Krag”	78	15
6.	m. Gorzów Wlkp.	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” <u>siedziba główna</u> ul. Łazienki 6, Gorzów Wlkp.	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”	38	6

7.	m. Gorzów Wlkp.	Centrum Integracji Społecznej, ul. Jana Kasprowicza 41 Gorzów Wlkp.	Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna	102	10
8.	m. Zielona Góra	Centrum Integracji Społecznej, ul. Podgórna 22 65-424 Zielona Góra	Prezydent Miasta Zielona Góra	92	18
9.	Międzyrzecki	Centrum Integracji Społecznej, ul. Batorego 15 66-440 Skwierzyna	Stowarzyszenie „Zielona Przystań”, Skwierzyna	50	8
10.	Międzyrzecki	Centrum Integracji Społecznej WINDA – 2, Lutol Mokry 48, 66-320 Trzciel	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WINDA – 2	24	3
11.	Nowosolski	Międzygminne Centrum Integracji Społ. – filia ul. Anny Haller 2, 67-120 Kozuchów	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”	51	3
12.	Ślubicki	Centrum Integracji Społecznej, ul. Sienkiewicza 20 69-110 Rzepin	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”, Gorzów Wlkp.	19	4
13.	Strzelecko - drezdenecki	Centrum Integracji Społecznej, ul. Warszawska 4 66-530 Drezdenko	Burmistrz Miasta i Gminy Drezdenko	50	12
14.	Strzelecko - drezdenecki	Centrum Integracji Społecznej, ul. Dembowskiego 1 66-520 Dobiegniew	Burmistrz Miasta i Gminy Dobiegniew	89	7
15.	Strzelecko - drezdenecki	Centrum Integracji Społecznej, al. Piastów 18 66-500 Strzelce Krajeńskie	Fundacja na Rzecz Rozwoju Zasobów Ziemi Dobiegniewskiej	53	7
16.	Strzelecko - drezdenecki	Centrum Integracji Społecznej, Ul. Kościelna 29 66-540 Stare Kurowo	Fundacja na Rzecz Rozwoju Zasobów Ziemi Dobiegniewskiej	21	5
17.	Strzelecko-drezdenecki	Centrum Integracji Społecznej, Ul. Wojska Polskiego 27 66-542 Zwierzyn	Stowarzyszenie STOLINA, Zwierzyn	26	12
18.	Świebodziński	Centrum Integracji Społecznej, ul. Park Chopina 4 66-200 Świebodzin	Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji POMOST	29	7
19.	Wschowski	Centrum Integracji Społecznej, ul. Kopernika 7 67-400 Wschowa	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”, Gorzów Wlkp.	28	5
20.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA, <u>siedziba główna:</u> ul. Szprotawa 1 68-130 Gozdnicza	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA, Lutol Mokry	52*	27*

21.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społ. ul. Piastowska 19, 67-320 Małomice	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”	101	3
22.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA, ul. Rolna 1 67-300 Szprotawa	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA, Lutol Mokry	-	-
23.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA, ul. Miodowa 23 68-100 Żagań	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA, Lutol Mokry	-	-
24.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA, ul. Brzozowa 12 68-114 Tomaszowo	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA, Lutol Mokry	-	-
25.	Żagański	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA, pl. Wolności 15 68-120 Iłowa	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA, Lutol Mokry	-	-
26.	Żarski	Centrum Integracji Społecznej, Al. Jana Pawła II 68-200 Żary	Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno-Edukacyjno-Gospodarczego, Żary	b.d.	b.d.
27.	Żarski	Centrum Integracji Społecznej, ul. Żurawska 1 68-208 Łęknica	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój”, Gorzów Wlkp.	40	3
Ogółem				977	163

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

*Dane odnoszą się zbiorczo do wszystkich CIS założonych przez Spółdzielnię.

3.1.2. Kluby integracji społecznej

W 2018 r. w województwie lubuskim funkcjonowało dziewięć Klubów Integracji Społecznej o dwa mniej niż w 2017 r. Analizy prezentują dane zebrane od pięciu z nich. W ramach ich działalności wsparciem objęto 1164 osoby. Jest to liczba większa o 187 osób od liczby uczestników CIS, przy stosunku liczby podmiotów 27 – CIS do 9 – KIS. Uzyskane dane nie dają informacji o liczbie podopiecznych kończących kursy. W klubach integracji społecznej w 2018 r. zatrudnionych było 31 osób. W województwie lubuskim występują powiaty nieposiadające tego typu organizacji. Są to powiaty: krośnieński, nowosolski, świebodziński, wschowski. Nadal najwięcej KIS działa w powiecie gorzowskim – 3 KIS.

Analiza skłonności do zawierania klastrów/partnerstw wykazała, że w przeciwieństwie do wyżej opisanych centrów integracji społecznej, kluby integracji społecznej nie współpracują chętnie w partnerstwach. Jeden z klubów – Klub Integracji Społecznej w Lubiszynie – działa w klastrze. Jest to

Klaster Aktywnej Integracji, poświęcony wsparciu współdziałania partnerów na rzecz realizacji zadań z zakresu włączenia społecznego oraz wymiany doświadczeń.

Tabela 2. Charakterystyka działalności KIS

L. P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	NAZWA ZAŁOŻYCIELA	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	Gorzowski	Klub Integracji Społecznej w Lubiszynie	Gmina Lubiszyn – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie	44	5
2.	Gorzowski	Klub Integracji Społecznej w Kostrzynie nad Odrą	Miasto Kostrzyn nad Odrą – Ośrodek Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą	b.d.	b.d.
3.	Gorzowski	Klub Integracji Społecznej w Deszcznie	Ośrodek pomocy społecznej w Deszcznie	b.d.	b.d.
4.	Międzyrzecki	Klub Integracji Społecznej w Przytocznej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Przytocznej	b.d.	b.d.
5.	Słubicki	Klub Integracji Społecznej w Słubicach	Ośrodek Pomocy Społecznej Słubice	24	3
6.	Sulęciński	Klub Integracji Społecznej w Lubniewicach	Miejsko-gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubniewicach	21	5
7.	m. Zielona Góra	Klub Integracji Społecznej w Zielonej Górze	Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych w Zielonej Górze	1015	9
8.	Żagański	Klub Integracji Społecznej w Szprotawie	Miasto Szprotawa – Ośrodek Pomocy Społecznej w Szprotawie	60	9
9.	Żarski	Klub Integracji Społecznej w Lubsku	Miejsko-gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubsku	b.d.	b.d.
Ogółem				1164	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.1.3. Warsztaty terapii zajęciowej

W 2018 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 19 WTZ-ów. Najwięcej podopiecznych miały WTZ-y w Międzyrzeczu (Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej "Pomóż, nie będę sam") – 60 osób oraz Strzelcach Krajeńskich i Sulęcinie (po 45 osób). Analiza terytorialnego rozmieszczenia tych organizacji wykazała występowanie WTZ we wszystkich powiatach z wyjątkiem powiatu zielonogórskiego. Ze względu jednak na jego wielkość i położenie potrzeby jego mieszkańców powinny być zaspokajane przez WTZ-y z Zielonej Góry.

Warsztaty Terapii Zajęciowej nie uczestniczą w działaniu partnerstw. Wyjątek stanowi jeden WTZ w Międzyrzeczu (powołany przy DPS), który jest uczestnikiem partnerstwa o nazwie Forum Ekonomii Społecznej Województwa Lubuskiego, którego celem jest „promocja i wsparcie ekonomii społecznej poprzez działania promocyjne i tworzenie dobrego klimatu wokół niej”.

Tabela 3. Charakterystyka działalności WTZ

L.P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	Gorzowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kamieniu Wielkim	b.d.	b.d.
2.	Gorzowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Chwałęcicach	30	14
3.	Krośnieński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gubinie	b.d.	b.d.
4.	Krośnieński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Krośnie Odrzańskim	b.d.	b.d.
5.	m. Gorzów Wlkp.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wlkp. (ul. Walczaka 42)	b.d.	b.d.
6.	m. Gorzów Wlkp.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wielkopolskim (ul. Czereśniowa 15)	b.d.	b.d.
7.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej Winnica w Zielonej Górze	35	11
8.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej „Tęcza” w Zielonej Górze	22	13
9.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej „PRZYSTAŃ” w Zielonej Górze	25	10
10.	Międzyrzecki	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy DPS w Międzyrzeczu	33	14
11.	Nowosolski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Nowej Soli	60	19
12.	Stubicki	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żabicach	40	12
13.	Strzelecko - drezdenecki	Warsztat Terapii Zajęciowej "8 kroków" Strzelce Krajeńskie	45	16
14.	Sulęciński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Sulęcinie	45	12
15.	Świebodziński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Świebodzinie	25	10
16.	Wschowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej we Wschowie	35	8
17.	Żagański	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Wiechlicach	b.d.	b.d.
18.	Żarski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarach	30	10
19.	Żarski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Lubsku	25	8
Ogółem			450	157

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.1.4. Zakłady aktywności zawodowej

W województwie lubuskim w 2018 r. funkcjonowały dwa zakłady aktywności zawodowej. Były to ZAZ w Szprotawie oraz Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim. ZAZ w Szprotawie objął w tym okresie swoim wsparciem 21 osób przy personalu liczącym osiem osób. Taki stan podopiecznych i załogi utrzymuje się bez zmian od 2017 roku. ZAZ w Kamieniu Wielkim rozpoczął swoją działalność w roku 2017. W roku 2018 miał 26 podopiecznych i ośmiu pracowników. W sumie placówki ZAZ aktywizowały 47 osób. Żadna z placówek nie nawiązała współpracy w formie klastra czy partnerstwa z innymi podmiotami o charakterze reintegracyjnym lub innym.

Tabela 4. Charakterystyka działalności ZAZ

L.P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	żagański	Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej	21	8
2.	gorzowski	Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim	26	8
Ogółem			47	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.1.5. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

W prowadzonym monitoringu jednostki organizacyjne pomocy społecznej były reprezentowane przez dwa rodzaje instytucji: ośrodki pomocy społecznej (OPS) i powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR). Są to organizacje nie tylko będące elementem wsparcia systemu ekonomii społecznej ale również inicjujące jej rozwój poprzez powoływanie centrów integracji społecznej oraz wykorzystywanie ich narzędzi w ramach prowadzonych przez nie procesów reintegracji społeczno-zawodowej. Obydwa typy tych instytucji są realizatorami prowadzonych w województwie lubuskim procesów reintegracji społeczno-zawodowej, a w ramach rekomendowanych i testowanych w ostatnim roku ścieżek reintegracji powinny wchodzić w kooperację z podmiotami ekonomii społecznej.

Do analiz zostały zakwalifikowane wszystkie JOPS funkcjonujące w województwie lubuskim (12 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 82 ośrodki pomocy społecznej). W badaniach wzięło udział 11 PCPR (na ankietę nie odpowiedział ośrodek z Żagania) oraz 38 OPS-ów. Najmniej danych przesłano z powiatów żarskiego, sulęcińskiego, świebodzińskiego oraz zielonogórskiego.

Badane OPS deklarowały współpracę z klientami, którzy z tytułu bezrobocia korzystali z aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej/przedsiębiorstwach społecznych. Było 21 takich ośrodków, podejmujących wspomniane działania dla 597 osób (więcej o 113 osób niż w roku 2017). Dodatkowo 20 OPS umożliwiło swoim klientom wykorzystanie wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, poprzez wzięcie udziału w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia z wykorzystaniem narzędzi ES. W ramach tych działań obsłużono 316 osób (spadek o więcej niż połowę uczestników (385 osób) w porównaniu do roku 2017).

Wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie, tak jak przed rokiem, 3 zadeklarowały wykorzystywanie instrumentów z obszaru ekonomii społecznej. Było to wykorzystywanie klauzul społecznych w zamówieniach oraz pracach w projekcie unijnym, w ramach którego część zadań zlecono do wykonania spółdzielni socjalnej. Wśród OPS było 11 takich instytucji, w tym zlecenie zadań PES dotyczyło pięciu z nich. Ogólna kwota zleczanych zadań podmiotom ekonomii społecznej przez ośrodki pomocy społecznej wynosiła 207 527 zł. W dalszym ciągu najmniej zaawansowaną formą współpracy

w obszarze ekonomii społecznej było udzielanie podmiotom ekonomii społecznej zamówień publicznych. Badane JOPS-y skorzystały z takiej możliwości w 14 przypadkach (10 OPS i 4 PCPR) i było to o osiem mniej niż przed rokiem. Wśród zleczanych zadań PES dominowały trzy typy: (1) dożywianie dzieci i młodzieży, (2) usługi cateringowe i animacyjne oraz (3) usługi promocyjne (opracowanie i druk materiałów). Dodatkowo wśród OPS pięć zastosowało w zamówieniach elementy prozatrudnieniowe, a trzy klauzule społeczne. W sumie zrealizowano cztery postępowania z klauzulami. W odniesieniu do PCPR było to: trzy PCPR stosujące w zamówieniach elementy prozatrudnieniowe, przeprowadzono cztery postępowania, w jednym zastosowano klauzule społeczne. Wszystkie z podmiotów były zadowolone z wyników współpracy. Mówiły o (1) odpowiadającej im jakości wyników zamówienia i jakości zgodnej z oczekiwaniami, (2) prawidłowej realizacji zadań, (3) włączeniu do pracy osób wykluczonych (efekt reintegracyjny). W 12 OPS-ach i sześciu PCPR-ach zatrudniano osoby przeszkolone w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.

W porównaniu do roku 2017 niewiele zmieniła się liczba JOPS należących do partnerstwa lub klastra związanego z ekonomią społeczną. W roku 2018 było 15 takich jednostek (o trzy mniej niż rok wcześniej). Wśród nich 13 stanowiły OPS-y a dwa PCPR-y. Głównymi celami tych porozumień były: (1) działanie na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, (2) wsparcie rozwoju regionów (gmin/powiatów), (3) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

3.2. Spółdzielnie socjalne

Na koniec 2018 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym było zarejestrowanych 109 spółdzielni socjalnych z siedzibą na terenie województwa lubuskiego. Sześć z tych podmiotów było w stanie likwidacji. W stosunku do 2017 r. liczba spółdzielni wzrosła o 12¹¹.

Główne obszary działalności spółdzielni socjalnych dotyczą usług cateringowych, porządkowych, opiekuńczo-zabezpieczających, budowlanych i rękodzielniczych. Poza tymi informacjami niewiele wiadomo o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, ponieważ są one najmniej chętnymi podmiotami od brania udziału w prowadzonych badaniach. W skutek trudności w pozyskiwaniu danych poniższa tabela nie zawiera pełnych danych dotyczących wielkości ich zatrudnienia. Ze względu na fakt, że braki danych dotyczą 68 spółdzielni socjalnych, informacje o wielkości zatrudnienia nie zostały zsumowane.

Tabela 5. Charakterystyka spółdzielni socjalnych regionu lubuskiego

L.P.	POWIAT	NAZWA SPÓŁDZIELNI	PROFIL DZIAŁANIA	LICZBA ZATRUDNIONYCH
------	--------	-------------------	------------------	----------------------

¹¹ Pełna lista przedsiębiorstw jest zamieszczona na stronie internetowej ROPS.

1.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna „Kwazar”	projektowanie i wykonywanie ogrodów, usługi w zakresie wykończenia wnętrz, prace porządkowe, instalacja niektórych systemów komputerowych	b.d.
2.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna "Odkrywamy Lubuskie"	krajoznawstwo, turystyka, organizowanie wypraw samochodami terenowymi	b.d.
3.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna "Warto Nad Wartą"	przygotowywanie posiłków, prace porządkowe, pomoc i opieka nad osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi, organizacja transportu osób, prace administracyjno-biurowe	11
4.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy „PoMoc”	usługi porządkowe, remontowe i cateringowe	b.d.
5.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna Biuro Obsługi Administracyjnej	usługi księgowe, kadrowe, administracyjne, monitoring projektów	b.d.
6.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna ECO FACH	zagospodarowanie wody deszczowej, instalowanie ekologicznych zbiorników oczyszczających ścieki, instalacji odwadniających. Wykonywanie małych prac remontowych oraz wykończeniowych	b.d.
7.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna WSPARCIE	świadczenie usług opiekuńczych w domu klienta, dostarczanie posiłków do domu, usługa prania	b.d.
8.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna MEDI-SPA	organizacja rekreacji dla osób indywidualnej oraz grup (sucha sauna, sauna infrared, masaż, relaks na łonie natury). Usługi cateringowe, opiekuńcze	b.d.
9.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna U BABCI NONCI	działalność gastronomiczna, w tym catering (przygotowywanie tradycyjnych potraw romskich), działalność artystyczna	b.d.
10.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna KOLIBER	działalność usługowo-handlowa polegająca na zagospodarowaniu terenów zieleni	5
11.	m. Gorzów Wlkp.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WORECZEK	prowadzenie działalności gastronomicznej, imprezy okolicznościowe, działalność w branży rowerowej - serwis naprawa, sprzedaż rowerów	5
12.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna IDEA	świadczenie usług motoryzacyjnych, handel artykułami motoryzacyjnymi oraz narzędziami do obsługi motoryzacji	b.d.
13.	m. Gorzów Wlkp.	Spółdzielnia Socjalna "CAMEL"	b.d.	w likwidacji
14.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna TUTAJ STUDIO	agencja reklamowa, która zapewnia kompletny pakiet związany z szeroko pojętą reklamą i wizerunkiem (brandingiem); usługi z zakresu filmu, fotografii, grafiki, tworzenia stron internetowych, wynajem studia i sprzętu fotograficzno-filmowego	5
15.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Zielone Oko	gabinet rehabilitacji wzroku dla dzieci i młodzieży, salon optyczny dla dzieci i	7

			młodzieży, gabinet dietytyka, gabinet logopedy, pracownia krawiecko-drukarsko-malarska	
16.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Pracownia	prowadzenie zajęć edukacyjnych w formie edukacji demokratycznej dla dzieci realizujących obowiązek szkolny poza szkołą. Popołudniami można skorzystać z bogatego wyboru warsztatów dla dzieci i dorosłych	b.d.
17.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Kamień & Beton	produkcja i sprzedaż wyrobów z kamienia naturalnego oraz świadczenie usługi z zakresu tworzenia nawierzchni zewnętrznej i wewnętrznej poprzez innowacyjną metodę Press-betonu	b.d.
18.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna iTECH	produkcja meblowych produktów drewnianych oraz sprzedaż poprzez sklep internetowy na terenie Polski i Europy. Cięcie, frezowanie, grawerowanie	b.d.
19.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna 360	kompleksowa organizacja wszelkich imprez artystycznych, eventów oraz innych wydarzeń na terenie woj. lubuskiego – event szyty na miarę, czyli od koncepcji- zaplanowania, harmonogramu imprezy, budżetu poprzez obsługę nagłośnieniową, scenę, oświetlenie, hale namiotową, catering, relacje foto, video, aż po prace porządkowe po zakończeniu eventu	b.d.
20.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna „Silverstone”	sprzedaż i montaż nagrobków; układania kostki wokół pomników; również planowana sprzedaż internetowa pomników na rynku niemieckim	b.d.
21.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna „Tlen i Terapia”	tlenoterapia w komorze hiperbarycznej typu mono-plex (jednoosobowej); terapia w komorze hiperbarycznej ma zastosowanie jako terapia wspomagająca przy leczeniu wielu chorób, między innymi: chorób reumatycznych, autoimmunologicznych, boreliozy, autyzmu, chorób dermatologicznych, choroby sercowo-naczyniowych i staje się co raz bardziej popularna u sportowców jako terapia przyspieszająca regenerację organizmu	5
22.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Drwal	obróbka drewna tartaczego; usługa przecierania drewna	5
23.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna "Centrum Aktywizacji Zawodowej"	produkcja i sprzedaż elementów dekoracyjnych; przede wszystkim dodatki do kwiatów, bukietów i tortów – dodatki weselne i tzw. piki; produkcja i dystrybucja ekologicznych elementów dekoracyjnych (dekoracje drewniane i wykonywane z elementów drewnopochodnych (sklejka, MDF i HDF)	b.d.
24.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna DACH-TEAM	usługi dekarские oraz drobne prace budowlane wewnątrz budynków i na	b.d.

			poddaszach; później usługi ogólnobudowlane	
25.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna NOWE ŻYCIE	rehabilitacja i fizjoterapia	b.d.
26.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Fresh Car	lakiernictwo, blacharstwo oraz detailing samochodowy; odświeżenie i naprawa wizualna auta; mycie detailingowe, detailing wnętrza, odświeżanie oraz renowacja lakieru, konserwacja lakieru, renowacja kloszy lamp, czyszczenie oraz konserwacja felg	5
27.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna ALTERENTYWY	organizowanie i sprawowanie opieki nad osobami starszymi i samotnymi w ramach Domu Dziennego Pobytu; w tym organizacja zajęć typu: rozwijające kreatywność, plastyczne, muzyczne, treningi pamięci, światłoterapia, warsztaty kabaretowe itp.	5
28.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna "Bez Stresu"	strefa relaksu, składająca się z kabiny do floatingu oraz sauny japońskiej: usuwa skutki stresu, wycisza emocje, rozluźnia mięśnie, polepsza koncentrację i pamięć, uśmierza bóle kręgosłupa, polepsza jakość snu, redukuje ból fizyczny i psychiczny, przyspiesza leczenie kontuzji, poprawia pracę układu odpornościowego; także dla sportowców zawodowych i amatorów w celu szybszej regeneracji, poprawia leczenie kontuzji	b.d.
29.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna WeDo Studio	tworzenie stron internetowych, grafik, identyfikacji wizualnej, druków wielkoformatowych; a także aplikacja folii reklamowych, przeciwsłonecznych, ochronnych i antywłamaniowych; projektowanie i montaż podłóg 3D z żywicy; druk 3D	b.d.
30.	m. Zielona Góra	Zielonogórska Integracyjna Spółdzielnia Socjalna	b.d.	b.d.
31.	m. Zielona Góra	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Lubusz"	skup makulatury i surowców wtórnych w tym płyty CD/DVD, butelki typu PET folia	odmowa udzielenia informacji
32.	m. Zielona Góra	Zielonogórska Spółdzielnia Socjalna „SUKCES”	b.d.	b.d.
33.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Naszelubuskie.pl	b.d.	b.d.
34.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Zakład Rzemiosła Twórczego	b.d.	b.d.
35.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna ALBATROS	Zagospodarowanie terenów zielonych, sprzątanie budynków	b.d.
36.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna "Art. Stone" wykreślona	roboty budowlane, formowanie i wykańczanie kamienia	wykreślona

37.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna SNAPZ	działalność związana z produkcją filmów, nagrań, programów, fotograficzna, portale internetowe	b.d.
38.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna "Centrum Aktywizacji Zawodowej"	produkcja i dystrybucja ekologicznych elementów dekoracyjnych (dekoracje drewniane i wykonywane z elementów drewnopochodnych), w tym dodatki do kwiatów, bukietów i tortów – dodatki weselne, piki	5
39.	m. Zielona Góra	Spółdzielnia Socjalna Zakład Aktywności Zawodowej	Druk wielkoformatowy metodą UV; rozszerzenie oferty także o druk na płytach (PVC, Plexi)	10
40.	m. Zielona Góra	Lubuska Integracyjna Spółdzielnia Socjalna	renowacje, remonty, roboty budowlane	b.d.
41.	gorzowski	Spółdzielnia Socjalna „DLA ROZWOJU”	działalność usługowa	b.d.
42.	gorzowski	Społeczne Przedsiębiorstwo Usługowe Spółdzielnia Socjalna	prowadzenie kas biletowych na dworcach kolejowych	b.d.
43.	gorzowski	Spółdzielnia Socjalna POWER FLOWER	montaż systemów fotowoltaicznych oraz pielęgnacja terenów zielonych (ogrody, dziedzince i.in.)	b.d.
44.	krośnieński	Gubińska Spółdzielnia socjalna	b.d.	w likwidacji
45.	krośnieński	Krośnieńska-Gubińska Spółdzielnia Socjalna	b.d.	w likwidacji
46.	krośnieński	Spółdzielnia Socjalna „Rarytasy z Witaszkowa 2”	catering zbiorowy, catering detaliczny, obsługa imprez okolicznościowych, kulturalno-lokalnych oraz sprzedaż odzieży używanej w hurcie i detalu	6
47.	krośnieński	Spółdzielnia Socjalna „Eko – Dom”	przystosowywanie instalacji grzewczych budynków mieszkalnych oraz obiektów komercyjnych do ogrzewania ciepłem gruntu (geotermia) i powietrza	5
48.	krośnieński	Spółdzielnia Socjalna "Pani Sowa"	świadczenie usług opiekuńczych w domach w powiecie krośnieńskim; usługi animacyjne	5
49.	krośnieński	Krośnieńska Spółdzielnia Socjalna "Rzeka"	prowadzenie lokalu gastronomicznego Bistro Rybosfera w Krośnie Odrzańskim	b.d.
50.	krośnieński	Odrzańska Spółdzielnia Socjalna	misją spółdzielni jest wspieranie osób z niepełnosprawnością w rozwoju umiejętności zawodowych. Oferuje catering: zdrowe sałatki, kanapki, pyszne ciasta; pranie dywanów; sprzątanie klatek schodowych	8
51.	międzyrzecki	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna	b.d.	b.d.
52.	międzyrzecki	Spółdzielnia Socjalna AZYMUT	świadczenie usług turystycznych, porządkowanie terenów zielonych, usuwanie azbestu i barszczu Sosnowskiego	b.d.
53.	międzyrzecki	Spółdzielnia Socjalna STUDNIE	prowadzenie działalności związanej z odwiertem studni, pomp ciepła, badanie gruntu oraz prowadzenie pensjonatu	b.d.

			(nocleg, wyżywienie, imprezy okolicznościowe)	
54.	międzyrzecki	Spółdzielnia Socjalna "Nasz Sukces"	porządkowanie terenów zielonych, sprzątanie pomieszczeń biurowych	b.d.
55.	międzyrzecki	Lutolska Spółdzielnia Socjalna "WINDA"	rozwój usług gastronomicznych w szczególności w Gminach Gozdnicza i Szprotawa	24
56.	międzyrzecki	Spółdzielnia Socjalna "Twój Czas"	b.d.	działalność zawieszona
57.	międzyrzecki	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „MAGMA”	obsługa terenów zielonych, zajęcia dla dzieci, usługi opiekuńcze nad osobami starszymi	b.d.
58.	międzyrzecki	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WINDA-2	usługi m.in. w zakresie wykoszeń i porządkowania terenów leśnych, pozyskiwanie drewna, prac	4
59.	międzyrzecki	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „RAT” w Skwierzynie	deratyzacja, dezynfekcja, dezynsekcja, usługi budowlane, automaty do gier, strony www	b.d.
60.	nowosolski	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "EDEN"	catering dla szkół, usługi sprzątania	b.d.
61.	nowosolski	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "PROGRESS"	pranie/czyszczenie tapicerki meblowej i samochodowej, pranie wykładzin i dywanów, pielęgnacja terenów zielonych, wykaszanie trawników, zimowe utrzymanie posesji, odśnieżanie, wypożyczalnia przyczepy transportowej, wypożyczanie sprzętu fryzjerskiego	w likwidacji
62.	nowosolski	Kożuchowska Spółdzielnia Socjalna	usługi gastronomiczne i sprzątania, obsługa zieleni	b.d.
63.	nowosolski	Spółdzielnia Socjalna VINX	b.d.	b.d.
64.	nowosolski	LIDERFACH Spółdzielnia Socjalna	usługi remontowo-budowlane: docieplanie budynków, malowanie fasad, wykończenia wnętrz, montaż drzwi i okien, wyburzanie ścian, skubanie podłóg	b.d.
65.	nowosolski	Spółdzielnia Socjalna LAJD HOME	usługi budowlane, stolarskie, produkcja rękodzielnictwa, hafciarstwa, aranżacja wnętrz	6
66.	nowosolski	Spółdzielnia Socjalna GĘŚLA	sprzedaż wyrobów mięsnych, serów dla osób prywatnych, szkół oraz restauracji	b.d.
67.	nowosolski	Spółdzielnia Socjalna PARADISE	usługi gastronomiczne, godzinowy klub dziecięcy (opieka nad dziećmi), pielęgnacja terenów zielonych, usługi sprzątania, pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym	b.d.
68.	nowosolski	STACJA ZABAWA Spółdzielnia Socjalna	działalność rozrywkowa i rekreacyjna	b.d.
69.	nowosolski	Spółdzielnia socjalna GORĄCY GARNUSZEK	działalność oferująca catering zewnętrzny (bankiety, komunie itp.) dla osób prywatnych i firm: wytwarzanie gotowych posiłków i dań. Ponadto sprzątanie klatek	b.d.

			schodowych, porządkowanie terenów zielonych osób prywatnych	
70.	nowosolski	Spółdzielnia Socjalna „Uśmiech”	organizacja imprez okolicznościowych, dekorowanie sal, projektowanie i pielęgnacja zieleni, opieka nad osobami starszymi, sprzątanie pomieszczeń osób prywatnych	b.d.
71.	ślubicki	Spółdzielnia Socjalna PAKO	pakowanie pieczywa, usługi w zakresie utrzymania terenów zielonych i usługi sprzątania	b.d.
72.	ślubicki	Spółdzielnia Socjalna „Kuźnia z pasją”	pracownia edukacyjno-artystyczna dla dzieci i dorosłych; warsztaty z: arteterapii, rękodzieła z głównym naciskiem na wyroby z gliny i ceramiki	b.d.
73.	ślubicki	Spółdzielnia Socjalna ŻYWIOŁY	Remonty, wykończenia, sprzątanie, przygotowanie mieszkania pod wynajem lub na sprzedaż oraz kompleksowa organizacja imprez okolicznościowych, konferencji, imprez plenerowych oraz pokaz taneczny	b.d.
74.	ślubicki	Spółdzielnia Socjalna Zagroda Leśna	oferta dla osób z niepełnosprawnością - hipoterapia i animaloterapia (dla dzieci i osób starszych) oraz nauka jazdy konnej; dodatkowo usługa dot. organizowania imprez i spotkań, m.in. imprezy okolicznościowe (urodziny, jubileusze itp.), tzw. „zielone szkoły” dla szkół, imprezy integracyjne dla firm, w ramach których m.in. ognisko, pokazy jeździectwa, ścieżki edukacyjne, animacje dla dzieci; dodatkowo przejażdżki bryczką, wynajem bryczki na imprezy okolicznościowe, np. śluby; w sezonie zimowym saniami	b.d.
75.	strzelecko-drezdenecki	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Rozwój"	sprzątanie specjalistyczne, mycie taboru szynowego, porządkowanie terenów zielonych, usługi poligraficzne	b.d.
76.	strzelecko-drezdenecki	Spółdzielnia Socjalna Aktywni	b.d.	b.d.
77.	strzelecko-drezdenecki	Spółdzielnia Socjalna „PRECYZJA-BUD”	usługi ogólnobudowlane, roboty drogowe, wykonywanie przedmiotów dekoracyjnych, w tym mebli z palet i altany	9
78.	strzelecko-drezdenecki	Spółdzielnia Socjalna AS	b.d.	b.d.
79.	strzelecko-drezdenecki	Spółdzielnia Socjalna „ART. Music”	usługi nagłośnieniowe, organizacja imprez kulturalnych, oprawa muzyczna oraz lokal gastronomiczny typu fast-food oraz lodziarnia	b.d.
80.	strzelecko-drezdenecki	Spółdzielnia Socjalna Smaki znad Warty i Noteci	promocja i dystrybucja regionalnych, ekologicznych produktów spożywczych, działalność gastronomiczna	5
81.	sulęciński	Spółdzielnia Socjalna MY	świadczenie usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, pielęgnacji terenów zielonych, usługi brukarskie, usługi	7

			sprzątające, oraz wypożyczenie sprzętu turystyczno-rekreacyjnego	
82.	sulęciński	Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych Słońsk	usługi porządkowe i pielęgnacja zieleni; usługi sprzątania; usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, usługi remontowo – budowlane, usługi krawieckie	b.d.
83.	sulęciński	Spółdzielnia Socjalna „Swojskie Jadło”	domowe obiady dwu-daniowe, oferowane na rynku lokalnym przedsiębiorcom i ich pracownikom, mieszkańcom gminy Słońsk, a także turystom	b.d.
84.	świebodziński	Spółdzielnia Socjalna „To My”	mobilna myjnia parowa i usługi porządkowe, foto budka, organizacja imprez tematycznych dla dzieci	b.d.
85.	świebodziński	Spółdzielnia Socjalna "PLUS"	b.d.	b.d.
86.	świebodziński	Spółdzielnia Socjalna ARISTON	działalność o profilu dystrybucyjnym - kolportaż materiałów reklamowo-promocyjnych oraz marketingowych	b.d.
87.	wschowski	Spółdzielnia Socjalna TUR	utrzymanie porządku w budynkach i obiektach przemysłowych, zagospodarowanie terenów zielonych.	b.d.
88.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna "Pionier"	b.d.	w likwidacji
89.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna Alternatywa	b.d.	b.d.
90.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna "Promyk"	usługi porządkowe, porządkowanie terenów zielonych	b.d.
91.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna Nasze Zaodrze	usługi gastronomiczne (stołówka szkolna), usługi budowlane, melioracyjne; agencja pocztowa; usługi opiekuńcze – opieka nad os. starszymi; zajęcia pozalekcyjne z dziećmi i inne pozaszkolne formy zajęć	b.d.
92.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna „MOZOWE POLA”	świadczenie usług w zakresie zakładania przydomowych winnic	b.d.
93.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna "Apartamenty Lubuskie"	Świadczenie kompleksowych usług w zakresie opieki inwestycyjnej nad powierzonymi lokalami oraz prowadzenie długo i krótkoterminowego wynajmu lokali	b.d.
94.	zielonogórski	Spółdzielnia Socjalna "Apartamenty Lubuskie"	świadczenie kompleksowych usług w zakresie opieki inwestycyjnej nad powierzonymi lokalami oraz prowadzenie długo i krótkoterminowego wynajmu lokali	5
95.	żagański	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "LIDER"	spółdzielnia zajmuje się działalnością rozrywkową i rekreacyjną	b.d.
96.	żagański	Nadobrzeńska Spółdzielnia Socjalna	obsługa zieleni	b.d.
97.	żagański	Spółdzielnia Socjalna „POMOC”	rehabilitacja osób starszych	b.d.

98.	żagański	Spółdzielnia Socjalna Silvanus	usługi w zakresie utrzymania czystości – zarówno obiektów, jak i terenów przyległych, czyszczenie nagrobków, usuwanie graffiti oraz pranie tapicerki samochodowej przy pomocy mobilnej myjni parowej	b.d.
99.	żagański	Spółdzielnia Socjalna „PLUS”	usługi reklamowe, opieka nad dziećmi, usługi utrzymania czystości	b.d.
100.	żarski	Spółdzielnia socjalna „Razem do sukcesu”	usługi budowlane	b.d.
101.	żarski	Spółdzielnia Socjalna "Atena"	porządkowanie terenów zielonych, koszenie trawników, przycinanie żywopłotów, sadzenie drzewek, grabienie liści, sprzątanie pomieszczeń biurowych, sprzątanie mieszkań, opieka na grobami	b.d.
102.	żarski	Żarska Spółdzielnia Socjalna	szkolenia z zakresu ekonomii społecznej, przedsiębiorstw społecznych, spółdzielni socjalnych, reklama wizualna (szyldy, napisy, banery), mała poligrafia (wizytówki, plakaty i wydawnictwa w małych nakładach), usługi hydrauliczne	b.d.
103.	żarski	Łużycka Spółdzielnia Socjalna	prowadzenie pensjonatu dla zwierząt, adopcje psów, szkolenie psów, transport sanitarny	b.d.
104.	żarski	Lubuska Spółdzielnia Socjalna "SZANSA"	usługi ogrodnicze	b.d.
105.	żarski	Żarska Spółdzielnia Socjalna „BIS”	prowadzenie herbaciarni w Żarach ul. Rynek 26, mobilnego zakładu gastronomicznego, noclegowni dla bezdomnych	b.d.
106.	żarski	Spółdzielnia Socjalna „WORK GROUP”	działania na obszarze outsourcingu sprzedaży, magazynowania i callcenter	b.d.
107.	żarski	Spółdzielnia Socjalna „LOGSERVICE”	działalność m. in. naprawa i konserwacja maszyn, roboty budowlane, sprzedaż detaliczna, reklama, działalność centrów telefonicznych	b.d.
108.	żarski	Spółdzielnia Socjalna SORAVIA ARTIS		b.d.
109.	żarski	Spółdzielnia Socjalna „Media Print”	spółdzielnia prowadzi sklepy internetowe zajmujące się sprzedażą autorskiej odzież i akcesoriów wytworzonych w ramach marki Pastel House, a także personalizowanych produktów t.j. kubki, czapki, torby, etui na telefon i inne	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie KRS.

3.3. Podmioty działające w sferze pożytku publicznego

Podmioty działające w sferze pożytku publicznego stają się podmiotami ekonomii społecznej używając w swoich działaniach dla realizacji celów instrumentów ekonomicznych. Należą do nich przedsiębiorstwa prowadzone w ramach stowarzyszeń i fundacji, czy spółek non profit oraz lokalne grupy działania.

3.3.1. Organizacje pozarządowe

Według raportu stowarzyszenia Klon/Jawor w województwie lubuskim w roku 2014¹² funkcjonowało 3284 zarejestrowanych fundacji i stowarzyszeń. Dało to 32 organizacje na 10 tys. mieszkańców i jest to szósty wynik w Polsce. Wśród nich najczęstsze relacje z JST miały organizacje z branży „sport, turystyka, rekreacja, hobby” (49%) oraz zajmujące się rozwojem lokalnym (48%) i pomocą społeczną (42%). Powiązania te dotyczyły pozyskiwania środków na działalność (48% organizacji mówiło o pozyskiwaniu w ten sposób funduszy na działalność), świadczenia usług dla JST, wspólnie podejmowanych działań na rzecz społeczności lokalnych. W roku 2016, według skrótovej publikacji wyników wstępnych GUS, liczba ta wzrosła o 10%. Badając stosunek liczby aktywnych organizacji na 10 tys. mieszkańców uzyskano wynik równy 24 podmiotom¹³.

Współpraca z JST województwa lubuskiego oceniona została przez badane organizacje społeczne na 6,55 punktów (w skali od 1 do 10) i była to najniższa ocena w kraju. Jest ona silnie dodatnio skorelowana z uczestnictwem badanych w konsultacjach społecznych organizowanych przez samorząd. W województwie lubuskim uczestnictwo w tego typu przedsięwzięciach deklarowało 38% fundacji i stowarzyszeń.

Lubuskie fundacje i stowarzyszenia zaliczają się do kategorii najsłabszych w obszarze finansów i personelu. 50% z nich opiera się wyłącznie na pracy społecznej i jest to czwarty tak wysoki wynik w Polsce. Posiadanie pracowników etatowych deklaruje 28% organizacji przy czym zespół stałych, regularnych pracowników stanowią w nich przeciętnie trzy osoby. Niewystarczające zasoby kadrowe uzupełniane są wolontariuszami. Z ich wsparcia korzysta 60% fundacji i stowarzyszeń. Są to organizacje o lokalnej skali działania, szczególnie w przypadku organizacji funkcjonujących na terenach wiejskich (56% organizacji). Utrzymują się z dotacji od samorządów (48% - piąte miejsce w kraju) oraz z kooperacji z biznesem (57% - dziewiąte miejsce w kraju). Współpraca z biznesem nie ma jednak charakteru regularnego i trwałego (tego typu powiązania w Polsce występują głównie w miastach powyżej 200 tys. mieszkańców). Budżet co trzeciej (38%) organizacji (fundacji i stowarzyszenia) nie przekraczał rocznie 10 tys. zł. W województwie lubuskim funkcjonuje też najmniej organizacji bogatych, posiadających budżet powyżej 100 tys. zł rocznie. W badanym okresie stanowiły one 19% ogółu.

¹² Najnowsze szczegółowe dane dotyczące III sektora pochodzą z 2014 i 2015 r. Prezentowane informacje pochodzą z bazy danych Klon/Jawor. Źródło: http://fakty.ngo.pl/files/wiadomosci.ngo.pl/public/civicpedia/Raport_Klon_Kondycja_2015.pdf oraz z raportu *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań*, Klon/Jawor Warszawa 2016.

¹³ Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2016 r. – wyniki wstępne, GUS 2017, źródło: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2016-r-wyniki-wstepne,3,7.html>, dostęp z dnia 22.04.2018.

W wyniku działania OWES w roku 2018 na terenie województwa lubuskiego funkcjonowało 17 organizacji społecznych o statusie przedsiębiorstwa społecznego¹⁴. Przedsiębiorstwo społeczne (PS) to podmiot wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzący działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub działalność kulturalną, której celem jest integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób. Najwięcej z nich było usytuowanych w dwóch miastach na prawach powiatu (Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze) po cztery organizacje. W powiatach nowosolskim i strzelecko-drezdeneckim było ich po dwie. Ich działalność związana była najczęściej z (1) turystyką i rekreacją, (2) usługami społecznymi (usługi asystenckie, opieka medyczna), (3) edukacyjnymi, (4) transportowymi.

Tabela 6. Charakterystyka przedsiębiorstw społecznych innych niż spółdzielnie socjalnych

LP.	Powiat	NAZWA	Profil działania
1.	m. Gorzów Wielkopolski	Stowarzyszenie na Rzecz Inicjatyw Obywatelskich Nowy Gorzów	Działalność turystyczna, projektowanie materiałów reklamowych i dekoracyjnych, prowadzenie sklepu internetowego, pozyskiwanie klientów poprzez organizację targów i szkoleń, działalność artystyczna.
2.	m. Gorzów Wielkopolski	Fundacja Jupiter	Organizacja rekreacji dla osób indywidualnej oraz grup (tężnia, jogging, masaż, relaks na łonie natury). Usługi cateringowe, opiekuńcze.
3.	m. Gorzów Wielkopolski	Związek Organizacji Pomocowych	Działalność w obszarze usług społecznych poprzez świadczenie usług asystenckich osób chorych, niepełnosprawnych.
4.	m. Gorzów Wielkopolski	Fundacja Adama Stachowiaka „Reditus”	Projektowanie, produkcja, montaż, renowacja mebli, prowadzenie sklepu i strony internetowej, produkcja galanterii wyposażenia wnętrz (ceramika, tekstylia), działalność artystyczna, warsztatowa.
5.	m. Zielona Góra	Fundacja Kawa & Zabawa	Prowadzenie klubokawiarni dla rodzin z dziećmi, z bawialnią, organizowanie przyjęć urodzinowych dla dzieci, wycieczek, półkolonii, warsztatów.
6.	m. Zielona Góra	Fundacja Edukacji M. Montessori Ziarenko Wielkości	Fundacja powołała placówkę przedszkolną, opartą na metodzie Montessori. Oferowane usługi są skierowane do rodziców dzieci w wieku od 2,5 lat do 6 lat. Zasięg działalności to miasto Zielona Góra i okolice.
7.	m. Zielona Góra	Dalej Razem Sp. z o.o.	Dalej Razem sp. z o.o. została założona przez Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym „Dalej Razem”; zatrudnia 17 osób z autyzmem. Spółka dociera do klientów za pomocą własnych marek: Dalej Razem EDU, WYDRUKUJEMY.TO czy Paluszki Gryczane.
8.	m. Zielona Góra	Fundacja Zielony Dom	Fundacja prowadzi zagrodę edukacyjną, której celem jest edukacja w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, świadomości ekologicznej i konsumenckiej. W zagrodzie są: króliki, drób, kozy, barany itp. oraz ekologiczny ogródek ziołowy

¹⁴ Dokładna definicja przedsiębiorstwa społecznego zawarta jest w Wtycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

9.	gorzowski	Fundacja Pomocna Dłoń	Świadczenie usług opiekuńczych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, niesamodzielnymi.
10.	międzyrzecki	Polska Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej	Działalność consultingowa, w szczególności tworzenie biznesplanów, programy restrukturyzacyjnych dla firm, usługi księgowe dla podmiotów pozarządowych, projektowanie architektoniczne.
11.	nowosolski	Fundacja Złote Nutki	Prowadzenie żłobka, opieka nad dziećmi, sprzątanie w żłobku, prace konserwatorskie.
12.	nowosolski	Stowarzyszenie P.A.R.K.	P.A.R.K. - Przestrzeń, Aktywność, Rekreacja, Kultura - zajmuje się organizacją imprez sportowych, kulturalnych i artystycznych, główne działania skupiają się na animacji Parku rekreacyjnego. Prowadzi Park Linowy w Nowej Soli, klub BMX „S-park” i szkołę rolkarską „Wrolowani”.
13.	strzelecko-drezdenecki	Dobiegiewska Fundacja Rozwoju	Opieka nad dziećmi w ramach przewozów szkolnych, utrzymywanie budynków użyteczności publicznej, utrzymywanie czystości i higieny w budynkach i otoczeniu, pielęgnacja terenów zielonych, usługi księgowe.
14.	strzelecko-drezdenecki	Fundacja „Dla Drezdenka”	Opieka medyczna nad osobami chorymi, opieka nad osobami starszymi, sprzątanie. Przewóz osób starszych i niepełnosprawnych, utrzymanie pielęgnacji zieleni, prace remontowo-porządkowe. Produkcja pieczywa, ciast.
15.	świebodziński	Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji PoMost	Działania zachęcające młodzież w udziale w życiu publicznym oraz wspieraniu organizacji pozarządowych. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, pomoc osobom niepełnosprawnym, bezrobotnym.
16.	żagański	Fundacja Lubuski Globtroter	Prowadzenie działalności turystycznej, ekologicznej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, oświatowej i kulturowej oraz usługi gastronomiczne (catering).
17.	żarski	Stowarzyszenie Profilaktyczno-Edukacyjno-Terapeutyczne „Profil	Działalność w obszarze profilaktyki, psychoedukacji, terapii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy Przedsiębiorstw Społecznych ROPS.

3.3.2. Lokalne Grupy Działania

Lokalne grupy działania to rodzaj partnerstw terytorialnych tworzonych zwykle na obszarach wiejskich w celu przygotowania lokalnych strategii rozwoju. Zrzeszają przedstawicieli organizacji (z sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego) oraz mieszkańców zainteresowanych pracą na rzecz rozwoju reprezentowanych przez nich społeczności lokalnych. W województwie lubuskim powołano osiem takich grup. Wśród nich dla dwóch, podstawową formą prawną są fundacje. W pozostałych przypadkach LGD działają w oparciu o stowarzyszenia. Ich skład i zakres działania w porównaniu z rokiem 2017 nie zmienił się.

Tabela 7. Prezentacja Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim

NAZWA	TEREN DZIAŁANIA
Fundacja Porozumienie Wzgórz Dalkowskich, Nowe Miasteczko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat nowosolski (gminy Nowe Miasteczko, Bytom Odrzański, Kożuchów), powiat żagański (gminy Szprotawa, Brzeźnica, Niegostawice). <i>Woj. dolnośląskie:</i> powiat polkowicki (gminy Polkowice, Gaworzycy, Radwanice, Grębocice), powiat głogowski (gminy Żukowice, Jerzmanowice).
Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górzycza	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat słubicki (gminy Słubice, Górzycza, Rzepin, Cybinka), powiat suleciński, (gmina Sońsk), powiat gorzowski, (gmina Witnica).
Lokalna Grupa Działania Grupa Łużycka, Lubsko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat żarski (gminy Brody, Tuplice, Lubsko, Jasień, Lipinki Łużyckie, Trzebiel, Łęknica), powiat krośnieński (gmina Gubin).
Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Lokalna Grupa Działania Powiatu Krośnieńskiego Zielone Światło, Krosno Odrzańskie	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat krośnieński (gminy Krosno Odrzańskie, Bytnica, Maszewo).
Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior- Lokalna Grupa Działania, Siedlisko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat nowosolski (gminy Nowa Sól, Siedlisko, Otyń), powiat wschowski (gminy Wschowa, Sława, Szlichtyngowa). <i>Woj. dolnośląskie,</i> powiat głogowski (gmina Kotła).
Stowarzyszenie „Kraina Szlaków Turystycznych – Lokalna Grupa Działania”, Sulęcín	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat suleciński (gminy Krzeszyce, Lubniewice, Sulęcín, Torzym), powiat gorzowski (gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok), powiat świebodziński (gminy Łągów, Ośno Lubuskie).
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Bory Dolnośląskie, Iłowa	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat żagański (gminy Żagań, Iłowa, Gozdnicza, Wymiarki, Małomice), powiat żarski (gmina Żary, Przewóz). <i>Woj. dolnośląskie:</i> powiat zgorzelecki (gmina Pieńsk), powiat bolesławiecki (gmina Węgliniec, Osiecznica).
Stowarzyszenie „LGD Działaj z Nami”, Świebodzin	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat świebodziński (gminy Lubrza, Skąpe, Szczaniec, Świebodzin).
Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem, Zabór	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat krośnieński (gminy Bobrowice, Dąbie), powiat zielonogórski (gminy Bojadła, Czerwieńsk, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów, Zabór, Zielona Góra), powiat nowosolski (gmina Kolsko).
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania regionu Kozła, Kargowa	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat zielonogórski (gminy Babimost, Kargowa), powiat międzyrzecki (gmina Trzciel), powiat wolsztyński (gmina Siedlce), powiat świebodziński (gmina Zbąszynek). <i>Woj. wielkopolskie:</i> powiat nowotomyski (gmina Zbąszyń).

Źródło: opracowanie własne.

4. Realizacja wskaźników LPRES

W Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej wyznaczono do realizacji cztery cele szczegółowe.

Są to:

1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES,
2. Zwiększenie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych,
3. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej,
4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES.

Przypisanych im zostało sześć priorytetów. Ich poziom realizacji jest mierzony 48 wskaźnikami. Wśród

nich 19 wskaźników jest tożsamy z KPRES. Poniższa tabela przedstawia powiązania pomiędzy celami, priorytetami i przypisanymi im wskaźnikami do realizacji.

Tabela 8. Charakterystyka elementów monitoringu LPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY	PRIORYTET	LICZBA WSKAŹNIKÓW
Zwiększanie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES	Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	5
	Edukacja dla ekonomii społecznej	7
Zwiększanie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	7
Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	5
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES	Koordinacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	10
	Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej	14
	Ogółem	48

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z zastosowaną w monitoringu zasadą gromadzenia danych, rok 2015 jest punktem wyjścia dla oceny stanu realizacji Programu i stanowił źródło odniesień dla analizy danych w kolejnych latach. Prezentowane dane odnoszą się do roku 2018. W badaniach prowadzonych w tej części monitoringu uczestniczyły wyłącznie organizacje odpowiedzialne za realizację wskaźników LPRES. Były to: 12 powiatowych urzędów pracy, 2 ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, 1 OHP, 66 jednostek samorządu terytorialnego, Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, 82 ośrodki opieki społecznej. Najtrudniejszą kategorią podmiotów do monitorowania były stanowią ośrodki pomocy społecznej. W tym roku sprawozdawczym w badaniach uczestniczyło 38 ośrodków co dało 46%. Podobnie trudną kategorię stanowią jednostki samorządu terytorialnego. Ich udział od dwóch lat utrzymuje się na stałym (średnim poziomie). Poziom realizacji próby w tej części badań wyniósł 69%. Zastosowaną techniką badań była ankieta internetowa.

Pomiarem objęto 48 wskaźników. Dla czterech z nich nie wygenerowano danych. Trzy z nich należą do priorytetu z wiążanego z edukacją dla ekonomii społecznej. Dwa pozostałe dotyczą działań z zakresu koordynacji i instytucjonalizacji ekonomii społecznej oraz rozwoju infrastruktury wsparcia dla niej. Jest to podobnie jak w roku poprzednim wynik (1) błędów w formułowaniu wskaźników (np. brak wskazania instytucji odpowiedzialnej za realizację wskaźnika, niejasność wskaźnika), (2) trudności w dotarciu do osób posiadających poszukiwane informacje oraz (3) braku realizacji przedsięwzięć/programów, wskazanych do pomiaru (np. liczba konkursów promujących inicjatywy

młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej). Dane dla siedmiu kolejnych pochodzą tylko od części organizacji odpowiedzialnych za realizację wskaźników. Przyczyną tego są opisane wyżej problemy w pozyskiwaniu informacji od jednostek samorządów lokalnych, ośrodków pomocy społecznej oraz centrów pomocy rodzinie, a przede wszystkim brak chęci uczestniczenia w badaniach prowadzonych przez ROPS. Dodatkowo wśród wskaźników przypisanych do realizacji OWES jeden został opisany wyłącznie poprzez działalność LOWES (odsetek PES założony w wyniku działania OWES, które po roku czasu posiadają dodatni wynik finansowy). Część wskaźników zaprezentowano w liczbach a nie w odsetkach, ponieważ nie jest znana wielkość ich populacji generalnej (liczba bazowa). Wykaz wskaźników sprawiających największe problemy w pozyskiwaniu danych prezentuje tabela nr 9.

Tabela 9. Wykaz wskaźników niezmiernych w podziale na cele i priorytety LPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY	PRIORYTET	WSKAŹNIK
Zwiększanie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES	Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	-
	Edukacja dla ekonomii społecznej	Odsetek szkół wyższych w woj. lubuskim, w których przeszkolono nauczycieli akademickich i studentów w zakresie ekonomii społecznej.
		Odsetek młodych osób uczęszczających do ochotniczych Hufców Pracy, które zapoznały się tematyką przedsiębiorczości społecznej.
		Liczba konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej.
Zwiększanie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	-
Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	-
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES	Koordinacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	Liczba sieci obejmujących zasięgiem całe województwo.
Ogółem		4

Źródło: opracowanie własne.

Wśród wskaźników objętych analizą 18 wykazuje pozytywne przekroczenia oczekiwanych rezultatów. Ich prezentację zawiera poniższa tabela. Liczba ta utrzymuje się na podobnym poziomie od dwóch lat. Jest to wynik działania dwóch głównych realizatorów Programu – OWES i ROPS (15 wskaźników). Zadania z nimi związane dotyczyły priorytetów piątego i szóstego odnoszących się do koordynacji i instytucjonalizacji ekonomii społecznej oraz budowy infrastruktury wsparcia. Tylko jeden wskaźnik - liczba młodych organizacji pozarządowych w woj. lubuskim wspartych regionalnymi

konkursami PO FIO – był powiązany z priorytetem pierwszym, dotyczącym promocji ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych.

Tabela 10. Wskaźniki wykazujące pozytywne przekroczenia oczekiwanych rezultatów

WSKAŹNIK	OSIĄGNIĘTE REZULTATY W 2018 ROKU	REZULTATY ZAPLANOWANE NA ROK 2018
Liczba młodych organizacji pozarządowych w woj. lubuskim wspartych regionalnymi konkursami PO FIO	16	-
Liczba badań dotyczących obszaru ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego	2	-
Liczba pracowników JST z woj. lubuskiego przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	32%	30%
Liczba partnerstw/klastrów w woj. lubuskim z udziałem PES/PS	10	3
Odsetek LGD w woj. lubuskim, których członkiem jest min. 1 PES/PS	100%	30%
Liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targi, fora, konferencje	21	1
Liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej	2	1
Odsetek JST w woj. lubuskim stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	23%	10%
Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/przedsiębiorstwom społecznym	10	-
Odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych	43%	40%
Liczba partnerstw, w które zaangażowane są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	10	2
Liczba projektów wygenerowanych w ramach partnerstw animowanych przez OWES-y	4	2
Liczba nowych PES założonych w wyniku działalności OWES	12	4
Liczba PES, w których wdrożono Program restrukturyzacji	17	12
Liczba wydarzeń o charakterze targowym w regionie dedykowanych PS	10	1
Liczba miejsc pracy powstałych do 2020 roku w PES/PS w wyniku udzielonych dofinansowań, a utrzymujących się dłużej niż rok	253	-
Liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej	10	1
Liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej	10	1

Źródło: opracowanie własne.

Trudności w osiągnięciu wymaganego progu wykazało 13 wskaźników. Są to wskaźniki, których realizację rozpoczęto, jednak nie osiągnęła ona programowanego rezultatu lub w ramach realizacji przez kilka podmiotów (np. dwa lubuskie OWES-y), tylko części z nich udało się podjąć ich realizacji. Były to wskaźniki dotyczące:

1. Realizacji inicjatyw lokalnych i programów aktywności lokalnej przez samorządy

2. Stosowania przez JST klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych i wielkości kwot przeznaczanych na ten cel
3. Wykorzystywania narzędzi ES przez JOPS i PUP
4. Zlecenia przez JOPS zadań podmiotom ekonomii społecznej
5. Tworzenia przez OWES miejsc pracy zgodnych z KPRES
6. Trwałości działania PES i ich wyników finansowych.

Należą one do trzech priorytetów związanych z: promocją ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych (priorytet 1), partnerstwa na rzecz zadań i usług publicznych (priorytet 3) oraz rozwoju zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej (priorytet 4). Dokładny wykaz wskaźników prezentuje tabela nr 11.

Tabela 11. Wskaźniki wykazujące trudności w uzyskiwaniu oczekiwanych rezultatów

WSKAŹNIK	OSIĄGNIĘTE REZULTATY W 2018 ROKU	REZULTATY ZAPLANOWANE NA ROK 2018
Odsetek JST w woj. lubuskim, które realizują inicjatywy lokalne	12%	40%
Odsetek gmin w woj. lubuskim realizujących projekty aktywności lokalnej	12%	20%
Odsetek szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w woj. lubuskim, w których utworzono spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy PES/PS	1 szkoła	7%
Odsetek szkół, w których prowadzona jest współpraca z PES/PS	10 szkół	10%
Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej	3 217 899,59 zł zmniejszenie o 2 226 804,74 zł	narastająco
Odsetek JST w woj. lubuskim stosujących klauzule społeczne	12%	15%
Odsetek LGD, które uwzględniły w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej	10%	15%
Odsetek powiatowych urzędów pracy, które zabezpieczają środki finansowe na ekonomię społeczną z Funduszu Pracy i środków PFRON	42%	60%
Odsetek ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i powiatowych urzędów pracy, które wykorzystują instrumenty z obszaru ekonomii społecznej w obszarze swoich działań	15%	70%
Odsetek JOPS, które zlecają zadania podmiotom ekonomii społecznej	10%	35%
Liczba miejsc pracy zgodna z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej stworzona w wyniku działalności OWES-ów	220 (w latach 2016-2017)	zgodnie z zapisami KPRES powstanie minimum 700 miejsc pracy
Odsetek PES, które powstały w wyniku działalności OWES działają dłużej niż 24 miesiące	8 podmiotów	60%
Odsetek PES założony w wyniku działania OWES, które po roku czasu posiadają dodatni wynik finansowy	36%	55%

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto w roku 2018 cztery wskaźniki osiągnęły wartość zero. W porównaniu do lat ubiegłych są to te same wskaźniki, choć ich liczba jest o pięć mniejsza. Warto zaznaczyć, że jest to najniższa liczba

tej kategorii wskaźników od początku pomiaru (rok 2015). Wśród zadań, powiązanych z nierozwijanymi obszarami ekonomii społecznej należy wymienić: (1) realizację studiów podyplomowych z obszaru ES, (2) działanie Rady Programowej Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej, (3) aktywność przedstawicieli Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego. Wykaz najrzadziej realizowanych wskaźników prezentuje poniższa tabela (tabela nr 12).

Tabela 12. Wykaz wskaźników nierealizowanych w roku 2018

L.p.	Wskaźniki nierealizowane w LPRES w 2018 roku
1.	Liczba osób w woj. lubuskim, które podniosły swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej
2.	Liczba rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie (działanie Rady Programowej)
3.	Aktywność przedstawicieli Zrzeszenia i Konwentu w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej
4.	Liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą

Źródło: opracowanie własne.

Poniższa tabela przedstawia liczbę nierealizowanych wskaźników w powiązaniu z priorytetami Programu. W priorytecie drugim, dotyczącym działań edukacyjnych liczbę wskaźników nierealizowanych zwiększono o wskaźnik dotyczący realizacji studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej mimo, że został zamieszczony w wykazie wskaźników niemierzonych. Jest to wynik braku środków ministerialnych na organizację tego typu przedsięwzięć a przez to pewność o braku jego realizacji.

Tabela 13. Wykaz priorytetów najrzadziej realizowanych

Priorytet	Liczba wskaźników nierealizowanych
Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	0
Edukacja dla ekonomii społecznej	2*
Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	0
Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	0
Koordinacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	2
Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej	1
Ogółem	5

Źródło: opracowanie własne.

*Do wyniku dodano wskaźnik związany z realizacją studiów podyplomowych z zakresu ES.

W odniesieniu do pięciu kolejnych wskaźników trudno prosto wnioskować o skuteczności ich realizacji. Są to wskaźniki, które w wyniku niewłaściwej konstrukcji nie dają możliwości obliczenia wskazywanych przez nie odsetków. Przyczyną tego stanu są utrudnienia w dostępie do danych o populacji generalnej lub ich zupełny brak. Należą do nich na przykład: (1) odsetek liderów pracujących

na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych (14 osób w analizowanym okresie), (2) odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, którzy skorzystali ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej/przedsiębiorstwach społecznych (597 osób), (3) odsetek PES/PS z woj. Lubuskiego zaprezentowanych za pomocą platformy informacyjnej (w badanym roku 80 podmiotów). Pozostałe cztery wskaźniki osiągnęły poziom wyznaczony w programie na rok 2018. Należą do nich:

1. Liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ES,
2. Liczba spotkań w ramach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej,
3. Liczba PES, w których wdrożono Program rozwoju,
4. Liczba PS, które powstały w wyniku działalności OWES-ów.

Szczegółowe dane dotyczące realizacji wskaźników LPRES zamieszczono w załączniku nr 1: Tabela realizacji wskaźników LPRES.

5. Wnioski i rekomendacje

Głównym celem prowadzonego monitoringu była ocena wykonania działań zaplanowanych w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020. Miał on także służyć identyfikacji problemów ograniczających efektywność wdrażania programu lub uniemożliwiających jego realizację. Prace podjęte w roku 2018 służyły określeniu wielkości wskaźników i ocenie skuteczności stosowanych metod ich realizacji. Badaniem objęto działania prowadzone przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczał wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Do ich opisu wykorzystano metody ilościowe i jakościowe. Były to:

- analiza danych zastanych (*desk research*),
- ankiety: internetowa i telefoniczna,
- wywiady telefoniczne z instytucjami wsparcia ES i podmiotami ES.

W badaniu uczestniczyły podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu, tj. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe urzędy pracy, lokalne grupy działania, Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej województwa lubuskiego, spółdzielnie socjalne, jednostki samorządów lokalnych. Dopelnieniem prowadzonych badań było wykorzystanie bieżących sprawozdań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Opisu kondycji sektora ES i jego podmiotów dokonano również dzięki danym pochodzącym z Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, prac badawczych Stowarzyszenia Klon/Jawor, opracowań statystycznych GUS.

Poniższa tabela przedstawia zbiorcze dane dotyczące budowy sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Zawarto w niej informacje o liczbie podmiotów ES, ich pracownikach i osobach objętych wsparciem w podziale na powiaty. Prezentowane zestawienie przedstawia informacje o wszystkich podmiotach ES działających na terenie województwa lubuskiego, o których funkcjonowaniu udało się pozyskać dane liczbowe dotyczące poszukiwanych kategorii. Nie są to jednak informacje pełne ponieważ w odniesieniu do niektórych z nich (np. spółdzielnie socjalne) nie otrzymano danych o znaczącej części podmiotów. Podobny problem choć w dużo mniejszej skali dotyczył centrów integracji społecznej. Informacje o charakterze brakujących danych można znaleźć w prezentowanym raporcie w tabelach nr 2-5.

W ramach realizacji zadań przypisanych do PES i PS w roku 2018 wsparciem objęto 2638 osób. Jest to o 771 osób więcej w stosunku do roku 2017. Liczba ta wskazuje na stałą tendencję wzrostową. W stosunku do roku 2016 zwiększyła się o 897 osób, a do roku 2015 o 1216 osób. Podobnie jak przed rokiem najwięcej klientów podmiotów ekonomii społecznej pochodzi z powiatów miasto Zielona Góra (1189 osób), miasto Gorzów Wielkopolski (218 osób) i powiat strzelecko-drezdenecki (284). Dołączył do nich również powiat żagański z 234 osobami objętymi wsparciem podmiotów ES. Liczby te występują w bezpośredniej zależności z liczbą podmiotów działających w tych powiatach i liczbą zatrudnionych w badanej części sektora. Szczególny przypadek stanowi miasto Zielona Góra, w którym liczba objętych wsparciem wzrosła czterokrotnie w stosunku do roku ubiegłego. Powiat ten przewyższa minimum czterokrotnie pozostałe aktywne powiaty w podejmowaniu działań na rzecz reintegracji i włączenia społecznego. W roku 2018 w Zielonej Górze wsparciem objęto połowę zarejestrowanych bezrobotnych, przy 61 osobach zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej działa w dwóch największych miastach województwa: Zielonej Górze – 32 oraz Gorzowie Wielkopolskim – 18 podmiotów. Najmniej badanych PES znajdowało się w powiatach: świebodzińskim (5 – liczba wzrosła o 1 w okresie od roku 2015), (6 PES), sulęcińskim (5 PES), wschowskim (3 PES) oraz słubickim i zielonogórskim (po 6 podmiotów). Powiaty, które w poprzednim roku wykazywały najmniejszą liczbę PES/PS jak słubicki i sulęciński utrzymały liczbę podmiotów w stosunku do roku poprzedniego lecz w dalszym ciągu należą do najmniej aktywnych w tym obszarze. Ogólna liczba zatrudnionych w podmiotach reintegracyjnych to 369 osoby, to jest o 15 osób więcej niż w roku poprzednim. Ze względu na fakt, że liczba beneficjentów wsparcia wzrosła o 771 osób, stanowi to średnią 51 podopiecznych na każdą nowo zatrudnioną osobę w podmiotach ekonomii społecznej.

Tabela 14. Charakterystyka stanu ES w podziale na powiaty

POWIAT	LICZBA CIS	LICZBA KIS	LICZBA WTZ	LICZBA ZAZ	SS**	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH	LICZBA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH*
Gorzowski	4	3	2	1	3	134	37	1482
m. Gorzów Wielkopolski	3	0	2	0	13	218	31	1118
m. Zielona Góra	1	1	3	0	27	1189	61	2283
Krośniński	0	0	2	0	7	b.d.	b.d.	1619
Międzyrzeczki	2	0	1	0	9	107	25	2462
Nowosolski	1	0	1	0	11	111	22	2334
Słubicki	1	0	1	0	4	83	19	413
Strzelecko - drezdenecki	5	1	1	0	6	284	59	1902
Sulęciński	0	1	1	0	3	66	17	740
Świebodziński	1	0	1	0	3	54	17	1109
Wschowski	1	0	1	0	1	63	13	1119
Zielonogórski	0	0	0	0	7	0	0	1727
Żagański	6	1	1	1	5	234	47	1957
Żarski	2	1	2	0	10	95	21	1943
Ogółem	27	9	19	2	109	2638	369	22208

Źródło: opracowanie własne.

* dane WUP z grudnia 2018 r., wup.zielonagora.praca.gov.pl.

** skrót: spółdzielnie socjalne

Na podstawie zebranego materiału sformułowano cztery główne wnioski i powiązanych z nimi 12 rekomendacji. Treść rekomendacji jest zbieżna z zaprezentowanymi w raporcie z monitoringu z roku 2017, choć większość z nich została przeformułowana w odpowiedzi na powstawanie nowych wyzwań w rozwoju ES w województwie lubuskim.

I. Zwiększona aktywność podmiotów ekonomii społecznej w obszarze działań reintegracyjnych

W 2018 r. aktywną działalność prowadziło 27 placówek integracji społeczno-zawodowej (20 placówek głównych i siedem filii), co oznacza, że liczba PES utrzymywała się na tym samym poziomie. Ze względu na liczbę osób objętych wsparciem w sektorze PES można wyróżnić stałych liderów – powiaty miasto Zielona Góra (1189 beneficjentów wsparcia), miasto Gorzów Wielkopolski (218 osób) i powiat strzelecko-drezdenecki (284 osoby), powiat żagański z (234 osoby). Ogólna liczba osób objętych wsparciem zwiększyła się o 771. Jest to jednak głównie zasługa jednego podmiotu – Klubu Integracji Społecznej w Zielonej Górze, który swoim oddziaływaniem objął 1015 osób. Pozostała część podmiotów również zwiększyła liczbę osób obejmowanych wsparciem. W dalszym ciągu jest ona niska w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

W porównaniu z rokiem ubiegłym w dalszym ciągu mamy do czynienia z nierównomiernym rozmieszczeniem PES w powiatach. Najwięcej występuje ich w dwóch miastach na prawach powiatów

(Zielona Góra 32 podmioty, Gorzów Wielkopolski 18), najmniej we wschowskim (3 PES), sulęcińskim i świebodzińskim (po 5 PES), przy liczbie bezrobotnych przewyższającej tysiąc mieszkańców. Na ograniczenia w skuteczności działań reintegracyjnych oddziałują również słabe powiązania funkcjonalne pomiędzy analizowanymi podmiotami reintegracyjnymi. O ile centra integracji społecznej wykazują skłonność do działania w partnerstwach, o tyle KIS-y oraz jednostki organizacyjne pomocy społecznej nie są nią zainteresowane. W roku 2018 15 JOPS działało w sieci. Wśród nich 13 stanowiły OPS-y a dwa PCPR-y. Prezentowane dane nie wyczerpują pełnej listy podmiotów reintegracyjnych w województwie lubuskim. Nie udało się zebrać żadnych informacji dla części CIS, KIS i WTZ. Analiza terytorialnego rozmieszczenia „opornych” dla monitorowania PES wykazała, że nie udało się zebrać żadnych danych dla powiatu krośnieńskiego. Analizy wykazały, że w roku 2018 doszło do zwiększenia aktywności podmiotów ES w regionie, w dalszym ciągu jednak utrzymują się dysproporcje w ich rozmieszczeniu i bariery współdziałania.

REKOMENDACJE:

- **DIAGNOZA FUNKCJONOWANIA PES O CHARAKTERZE REINTEGRACYJNYM.** Prowadzenie monitoringu CIS i KIS jest niezbędnym instrumentem zarządzania procesem reintegracji. Potrzebne są szczegółowe dane na temat funkcjonowania tej części sektora ES. Ze względu na niewielką i jakościowo ograniczoną liczbę danych należy przeprowadzić pogłębioną diagnozę stanu i funkcjonowania PES o charakterze reintegracyjnym w województwie lubuskim. W dalszym ciągu należy także podejmować działania na rzecz prowadzenia diagnoz potrzeb reintegracyjnych gmin i powiatów w celu inicjowania powstawania CIS i KIS w obszarach o największym zapotrzebowaniu na ich usługi i największej liczbie osób bezrobotnych.
- **KOORDYNACJA I MONITORING DZIAŁAŃ DOTYCZĄCYCH POWOŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.** Skuteczność i trwałość działania PS jest wynikiem dopasowania ich usług do potrzeb społeczności lokalnych. Niezbędne jest prowadzenie stałego monitoringu zapotrzebowania na liczbę i rodzaje usług świadczonych przez podmioty społeczne w poszczególnych powiatach (w tym nadwyżek i braków liczby spółdzielni socjalnych) w celu zwiększenia ich efektywności działania i zapewnienia odbiorców ich usług i produktów.
- **UPOWSZECHNIANIE STANDARDÓW SYSTEMU CERTYFIKACJI PODMIOTÓW REINTEGRACYJNYCH.** Efektywność procesu reintegracji zależy od standaryzacji usług wsparcia społecznego podejmowanych w jego ramach. W 2017 r. opracowany został program, którego celem jest zaproszenie CIS do stosowania ujednoczonych reguł funkcjonowania, zwanych standardami. Na

obecnym etapie działań istotne jest rozpoczęcie specjalistycznego doradztwa dla CIS wdrażających wypracowane standardy.

- **SIECIOWANIE SEKTORA ES.** Dla sprawnie działającego systemu wsparcia społecznego niezbędne jest współdziałanie głównych interesariuszy procesu reintegracji. Jego celem powinna być wymiana doświadczeń, wymiana dobrych praktyk, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć na rzecz podnoszenia jakości świadczonych usług, określanie ich deficytów oraz podejmowanie działań na rzecz ich równomiernego rozłożenia. Aby osiągnąć te cele należy kontynuować prace nad sieciowaniem CIS oraz budowaniem dla nich platformy współpracy a także włączaniem w proces reintegracji (np. realizacja ścieżek reintegracji, budowanie współpracy z PS) wszystkich głównych aktorów w powiatach (OPS, PCPR, JST, spółdzielnie socjalne).

II. Niewystarczająca liczba i słaba kondycja przedsiębiorstw społecznych

W województwie lubuskim działa obecnie 109 spółdzielni socjalnych. Są to głównie podmioty młode – 45 z nich zostało założonych w 2017 roku w ramach intensywnej realizacji zadań OWES. Główne obszary ich działalności dotyczą usług cateringowych, porządkowych, opiekuńczo-zabezpieczających, budowlanych i rękodzielniczych. Na terenach niektórych z powiatów w dalszym ciągu nie zwiększa się znacząco liczba spółdzielni socjalnych. Należą do nich powiaty: wschowski, sulęciński, świebodziński, gorzowski, słubicki, żagański. Spółdzielnie socjalne są natomiast dominującą formą działania w obszarze ekonomii społecznej w dwóch największych miastach regionu i osiągnęły liczbę 27 w Zielonej Górze i 13 w Gorzowie Wielkopolskim. Tego typu przestrzenne zróżnicowanie działania PS utrzymuje się od trzech lat. Zdiagnozowana dysproporcja stanowi dodatkowe utrudnienie (wykazane w analizach dot. funkcjonowania JST i JOPS) w wywiązywaniu się z oczekiwań dotyczących zlecenia zadań PES i PS oraz stosowania klauzul społecznych a tym samym realizacji wskaźników LPRES.

Ważnym problemem monitoringu jest utrudnione pozyskiwanie danych od przedsiębiorstw społecznych. Są to podmioty najmniej zainteresowane udziałem w monitoringu. Na 109 działających nie udało się uzyskać informacji o funkcjonowaniu 68.

REKOMENDACJE:

- **DIAGNOZA KONDYCJI SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH.** Spółdzielnie socjalne są ważnym elementem rozwoju ekonomii społecznej w wymiarze lokalnym. Ze względu na trudności w pozyskiwaniu informacji niewiele jednak o nich wiadomo. Dla wzmocnienia ich roli w realizacji potrzeb społecznych nadawania właściwego kierunku rozwoju systemu wsparcia ES w województwie

lubuskim niezbędne jest zebranie szczegółowych danych na temat czynników i barier ich funkcjonowania.

- **KOORDYNACJA I MONITORING DZIAŁAŃ DOTYCZĄCYCH POWOŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH W REGIONIE.** Skuteczność i trwałość działania PS jest wynikiem dopasowania ich usług do potrzeb społeczności lokalnych. Niezbędne jest prowadzenie stałego monitoringu zapotrzebowania na liczbę i rodzaje usług świadczonych przez podmioty społeczne w poszczególnych powiatach (w tym nadwyżek i braków liczby spółdzielni socjalnych) w celu zwiększenia ich efektywności działania i zapewnienia odbiorców ich usług i produktów.

III. Niewystarczające wykorzystywanie instrumentów ekonomii społecznej na rzecz wyprowadzania z kryzysu rodzin i społeczności lokalnych

W roku 2018 liczba samorządów zlecających zadania podmiotom ES wzrosła do 20. W 22 przypadkach wykorzystano możliwość zastosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych z elementami prozatrudnieniowymi. Jedenaście samorządów zastosowało klauzule społeczne w sumie w 27 postępowaniach. W stosunku do roku 2017 nastąpiło jedenastokrotne zwiększenie tego typu instrumentów przez samorządy. W dalszym ciągu rzadko wykorzystywany był potencjał sektora ES przez jednostki samorządu terytorialnego. Inicjatywy i programy lokalne zorganizowało 11 z nich. Zanotowana zmiana jest skokowa nadal nie daje jednak możliwości sprawnego wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej i tworzy jedną z podstawowych barier jej rozwoju. Mimo to najprawdopodobniej w wyniku rotacji kadr spadła liczba jednostek posiadających pracowników przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych w tym stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2018 było to 31 jednostek, a w roku 2017 – 47.

Podobna sytuacja zachodzi wśród powiatowych urzędów pracy i jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Tylko PUP w Żaganiu zawarł umowę z podmiotem ES na realizację zadania publicznego w formie powierzania działań, w zakresie integracji społecznej osób bezrobotnych. Co istotne żaden z urzędów pracy nie zlecił usług z klauzulą społeczną oraz w formie społecznie odpowiedzialnego zamówienia publicznego. Zmniejszyła się też liczba PUP (z 10 do 6), w których pracują osoby przeszkolone w zakresie ekonomii społecznej w tym zakładania spółdzielni socjalnych oraz współpracujących z OWES (w roku 2017 było 11 takich podmiotów, obecnie jest 7). Spadła również liczba JOPS udzielających zamówień publicznych podmiotom ES. Badane JOPS-y skorzystały z takiej możliwości w 14 przypadkach (10 OPS i 4 PCPR) i było to o osiem mniej niż przed rokiem. Wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie (tak jak w roku 2017) 3 zadeklarowały wykorzystywanie

instrumentów z obszaru ekonomii społecznej. Było to stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach oraz zlecanie zadań spółdzielniom socjalnym. Wśród OPS było 11 takich instytucji, w tym zlecenie zadań PES dotyczyło pięciu z nich. Ogólna kwota zleczanych zadań podmiotom ekonomii społecznej przez ośrodki pomocy społecznej była niska i wynosiła 207 527 zł.

REKOMENDACJE:

- **Edukacja na rzecz stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych.** Jednym z ważnych narzędzi ekonomii społecznej jest wykorzystywanie przez JST i inne jednostki otoczenia sektora ES zamówień społecznie odpowiedzialnych. Mimo wzrostu świadomości wagi stosowania instrumentów ES wśród pracowników JST obecnie realizowane działania są niewystarczające. Spadek zaangażowania PUP i JOPS wskazuje, że do podstawowych barier ich stosowania nadal należą: (1) stały brak wiedzy o możliwościach ich stosowania, (2) nawykowe stosowanie znanych procedur, (3) strach przed wykorzystywaniem nowych rozwiązań. Mimo intensywnej realizacji działań edukacyjnych w tym zakresie niezbędna jest ich stała kontynuacja. Doradztwo specjalistyczne w zakresie stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych powinno być kierowane do przedstawicieli samorządów, pracowników PUP oraz pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.
- **Zwiększenie wykorzystania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.** Dla usprawnienia wykorzystania potencjału PES/PS przez samorzady lokalne i jednostki organizacyjne pomocy społecznej niezbędne jest kontynuowanie kampanii promocyjnej opracowanego podręcznika pn. Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – podręcznik stosowania, umożliwiającego rozpowszechnienie jego treści do jak najszerszego grona osób.
- **KONTYNUACJA EDUKACJI NA RZECZ WŁĄCZANIA ZAPISÓW WYKORZYSTUJĄCYCH NARZĘDZIA ES W DOKUMENTY STRATEGICZNE GMIN I POWIATÓW.** Jednym z podstawowych warunków dla zwiększenia wykorzystywania narzędzi z obszaru ekonomii społecznej dla rozwoju lokalnego jest włączanie zapisów z nią związanych w dokumenty strategiczne regionu (strategie rozwoju gmin i powiatów, gminne i powiatowe strategie rozwiązywania problemów społecznych, programy współpracy z organizacjami społecznymi, lokalne programy rewitalizacji). Należy podejmować dalsze działania adresowane do JST służące podniesieniu wiedzy z zakresu pozytywnych skutków wykorzystywania potencjału podmiotów i narzędzi ekonomii społecznej w sterowaniu rozwojem lokalnym.

IV. Niewystarczający stopień realizacji wskaźników LPRES

Prowadzony monitoring LPRES wykazał podobny poziom realizacji wskaźników w porównaniu do roku 2017. Wśród wskaźników objętych analizą 18 (tak samo jak w roku 2017) wykazało pozytywne przekroczenia oczekiwanych rezultatów. Trudności w osiągnięciu wymaganego progu pojawiły się w przypadku 11 wskaźników. Zadania z nimi związane reprezentują sześć obszarów: (1) rzadka realizacja inicjatyw lokalnych i programów aktywności lokalnej przez samorządy, (2) rzadkie stosowanie przez JST klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych i niskie kwoty przeznaczane na ten cel, (3) rzadkie wykorzystywanie narzędzi ES przez JOPS i PUP, (4) rzadkie zlecanie przez JOPS zadań podmiotom ekonomii społecznej, (5) mała trwałości działania PES i ich słabe wyniki finansowe. Spadła liczba wskaźników nierealizowanych. Cztery wskaźniki wykazują wartość zero. Zadania, które realizowano w najmniejszym zakresie podobnie jak w latach roku 2015-2017 należą do następujących priorytetów: (1) Edukacja dla ekonomii społecznej, (2) Koordynacja i instytucjonalizacja ES, (3) Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej.

Jak w poprzednich latach monitoring LPRES wykazał podobne problemy z dostępem do danych i możliwości ich agregacji. Szczególne trudności w porównaniu z rokiem ubiegłym przyniosło jednak pozyskiwanie informacji od spółdzielni socjalnych, KIS, WTZ, JST, OPS. W części z wymienionych typów organizacji poziom realizacji badań nie osiągnął 60% (KIS, OPS, spółdzielnie socjalne). Przyczyną tego są problemy w przygotowaniu oczekiwanych informacji (problemy definicyjne wskaźników, problemy z przeliczaniem danych) ale przede wszystkim brak chęci uczestniczenia w badaniach.

Trudność pomiaru dotyczy także części wskaźników, które zakładają uzyskiwanie odsetków a nie liczby przypadków w sytuacji gdy nie jest znana ich liczba bazowa. Taka sytuacja dotyczyła pięciu wskaźników.

REKOMENDACJE:

- **INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ REALIZACJI WSKAŹNIKÓW LPRES.** Przeprowadzony monitoring wykazał utrudnienia w realizacji zadań dotyczących 17 wskaźników. Dla zwiększenia efektywności jego realizacji należy zintensyfikować działania instytucji odpowiedzialnych za podejmowanie prac z nimi związanych. W tym celu niezbędne jest coroczne przeprowadzanie akcji przypominającej o zadaniach partnerów realizujących LPRES. Istotne jest także zwiększenie wysiłków dotyczących informowania o wynikach monitoringu jako zabiegu zwiększającego świadomość potrzeby uczestnictwa w prowadzonych badaniach.
- **ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA W REALIZACJĘ PRIORYTETU EDUKACYJNEGO LPRES.** Jest to priorytet wykazujący w ostatnich trzech latach jedno z największych problemów w realizacji. Dotyczy

on podejmowania działań na rzecz powoływania spółdzielni uczniowskich, edukacji na rzecz wykorzystywania klauzul społecznych czy podnoszenia kompetencji mieszkańców w zakresie ES. Istotne jest także włączenie lubuskich uczelni wyższych w promowanie sektora ekonomii społecznej w regionie poprzez wprowadzanie tematyki ekonomii społecznej do różnych form aktywności akademickiej. Dodatkowo konieczna jest intensyfikacja działań związanych z realizacją priorytetu koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej również w odniesieniu do aktywności Rady Programowej Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej oraz przedstawicieli Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego.

- **AKTUALIZACJA LPRES.** Stałe problemy z dostępem do danych i ich agregacją, będące wynikiem trudności w definiowaniu wskaźników i ich realizacji, powodują barierę w realizacji LPRES i kierowaniu rozwojem ES w województwie lubuskim. Dodatkowo opracowanie nowego dokumentu KPRES czyni Program niedostosowanym do dokumentu nadrzędnego. W skutek tego mamy do czynienia z występowaniem obszarów działań zbędnych i niedowartościowanych. W odpowiedzi na te problemy wymagana jest aktualizacja Programu w roku 2019 (dostosowanie do wymogów nowego dokumentu KPRES).

Załącznik nr 1 – Tabela wskaźników 2018